

SolL manuál

Obsah

Obsah.....	1
Predslov.....	2
Inštitúcie, ktoré prispeli svojimi postupmi.....	4
atempo.....	4
Školy v pohybe.....	5
University of East London.....	6
Metódy.....	8
Školy v pohybe.....	8
Individualizované učenie sa.....	8
Projektové vyučovanie.....	9
Učenie sa o témach podľa vlastného výberu.....	10
Učenie sa prostredníctvom výziev.....	11
Učenie sa prostredníctvom zodpovednosti a zapojenia.....	11
Učenie sa prostredníctvom ocenenia.....	12
Základné princípy všetkých formátov.....	12
Učebná kancelária.....	14
Stretnutia s tútormi.....	18
Balíček zmeny.....	19
capito.....	25
Východisková situácia a cieľová skupina.....	25
Základné princípy.....	27
Prístupy.....	30
Príklady textov.....	34
nueva.....	39
Základy.....	39
nueva v projekte SoIL.....	39
Digitálne začleňovanie.....	41
Aplikácie na lepšie zapojenie a spoluprácu všetkých žiakov.....	42
Učebné aplikácie.....	43
Obsluha tabletov.....	45
Bezbariérové funkcie (len pre iOS).....	45
Augmentatívna a alternatívna komunikácia.....	46
Multimediálna advokácia.....	47
Pre koho je určená?.....	49
Ako sa používa?.....	49
Základné princípy multimediálnej advokácie.....	51
O manuáli.....	57

Predslov

Rozmanitosť študentov a ich začleňovanie do tried sa na mnohých školách stalo štandardom. Napriek tomu nie všetci pedagogickí pracovníci majú pocit dostatočnej prípravy na zvládanie diverzity a žiakov so špeciálnymi potrebami.

Projekt **SoIL**, čo je skratka pre **sociálnu inklúziu žiakov (Social Inclusion of Learners)**, je výsledkom dvojročnej spolupráce (2017 – 2018) šiestich partnerských organizácií, ktoré spoločne prispeli svojou metodologickou odbornosťou a svojím potenciálom k šíreniu týchto postupov. Na jednej strane SoIL poskytuje inovatívne a účinné praktiky v oblasti individualizovaného vyučovania, a na druhej strane poskytuje príležitosť tieto praktiky šíriť a včleňovať do vzdelávacích systémov jednotlivých krajín.

Projekt SoIL zaškolil okolo 100 pedagogických pracovníkov zo šiestich krajín vo vybraných a overených postupoch inkluzívneho vyučovania. Je to v súlade s cieľom zaškolit pedagogických pracovníkov, aby sa naučili odborne pracovať s požiadavkou rozmanitosti ako aj rozpoznať potreby ľudí so zdravotným postihnutím a patrične tieto potreby uspokojovať. Uplatňované postupy sa zameriavajú na zmenu štruktúry každodenných návykov, lepšie porozumenie obsahu vzdelávania, individualizovaného vyučovania ako aj vyučovania s pomocou digitálnych nástrojov.

Cieľom **SoIL** je prispievať k novému spôsobu myslenia prostredníctvom budovania systému, v ktorom je každý žiak docenený a žiadny sa nemusí cítiť znevýhodnený. **SoIL**, čiže **sociálna inklúzia žiakov**, je určená pre všetkých žiakov po celej Európe, nezávisle od ich schopností, pôvodu, náboženstva či farby pleti, nezávisle od socio-ekonomického postavenia. Najlepším spôsobom ako si osvojiť rešpektujúci prístup je zažiť rozmanitosť.

Ambíciou **SoIL** je prispievať k riešeniu dvoch kľúčových výziev vzdelávania.

Narastajúca rozmanitosť európskych spoločenstiev prináša príležitosti, ale aj výzvy pre všetkých zúčastnených v rámci vzdelávacieho systému. Zosúladovanie európskych vzdelávacích politík smerom k začleňovaniu všetkých žiakov bez ohľadu na ich pôvod do hlavného prúdu vzdelávacieho systému je jedným zo základných predpokladov pre posilňovanie sociálnej integrácie ako aj vzájomného porozumenia a úcty medzi mladými ľuďmi a spoločenstvami. **Prvá výzva** spočíva v politikách, ktorých úlohou je vytvoriť príležitosti a umožniť prístup k vzdelaniu pre všetky deti v záujme zabezpečenia toho, aby heterogénne spoločenstvá žiakov vstupovali do spoločných sociálnych prostredí akými sú napríklad školy, kde sa budú učiť v spoločných triedach bez ohľadu na svoj vzdelávací potenciál, schopnosti, sociálny či migračný pôvod.

Druhou výzvou inkluzívnej práce je uplatňovanie vyučovacích postupov orientovaných na žiakov. To znamená, že učitelia musia vedieť posúdiť momentálne akademické, sociálne a kultúrne postavenie svojich žiakov, aby mohli čo najviac uľahčovať proces ich vzdelávania. Nie je náhoda, že učitelia, ktorým ide o potreby detí, vnímajú samých seba predovšetkým ako sprievodcov vzdelávaním viac než ako iba sprostredkovateľov vedomostí.

Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby učitelia rozvíjali a v začleňujúcich triedach využívali zručnosti akými sú usmerňovanie skupinovej práce, posudzovanie štýlov učenia (a zmena vyučovania na základe žiackych štýlov učenia sa), ostatné individualizované prístupy

k učení, kooperatívne učebné stratégie, učenie sa medzi žiakmi a stratégie zamerané na získavanie schopnosti čítať a gramotnosti pre všetkých študentov. Spomínaní traja partneri prispeli do projektu SoIL svojimi najlepšimi praktikami zameranými na žiaka a navrhli seminár, na ktorom sa tieto postupy uplatňujú a šíria do všetkých partnerských krajín, čím vytvárajú podmienky na ich ďalšie šírenie za hranice životnosti projektu ako aj za hranice partnerských krajín.

Partneri SoIL projektu: atempo z Rakúska, Školy v pohybe z Nemecka a University of East London z Veľkej Británie priniesli svoje inkluzívne metódy učenia. Spolu s ďalšími projektovými partnermi: Mestská rada Maastrichtu z Holandska, Centrum pre výskum etnicity a kultúry zo Slovenska, Centrum pre didaktiku z Rumunska a SCHENcK z Nemecka realizovali konferencie, semináre, okrúhle stoly a študijné cesty na podporu inkluzívneho vzdelávania.

SoIL tím vytvoril tento manuál a dúfa, že bude pre Vás užitočnou pomôckou.

Prajeme Vám veľa úspechov pri využívaní SoIL metód.

Stanislava Schenck

SoIL – koordinátorka
SCHENcK Berlin

Eveline Wiesenhofer

SoIL – koordinátorka
atempo Graz

Inštitúcie, ktoré prispeli svojimi postupmi

atempo

Organizácia atempo Betriebsgesellschaft mbH je súkromnou neziskovou organizáciou plne vlastnenou rovnomenným neziskovým združením. Poskytuje rôzne školiace a vzdelávacie priestory pre ľudí s ťažkosťami pri učení či ľudí so zdravotným postihnutím v meste Graz ako aj niekoľko služieb zameraných na pomoc členom tejto cieľovej skupiny pri uplatnení sa na primárnom trhu práce. Okrem toho atempo ponúka aj služby a produkty, ktorých kvalitu priamo určuje skutočnosť, že ľudia s ťažkosťami pri učení či ľudia so zdravotným postihnutím sa podstatným spôsobom podieľajú na ich výrobe a dodávke.

Všetky aktivity organizácie atempo sú zamerané na dosiahnutie zrovnoprávnenia ľudí s ťažkosťami pri učení či ľudí so zdravotným postihnutím. Okrem toho sa atempo usiluje o odstraňovanie prekážok, ktoré ľuďom s ťažkosťami pri učení či ľuďom so zdravotným postihnutím bránia zúčastňovať sa na živote spoločnosti ako rovnocenným občanom.

Prostredníctvom pôsobenia v rôznych európskych projektoch a partnerstvách atempo spolupracuje s mnohými podobne zameranými organizáciami a iniciatívami po celej Európe.

Organizácia sa člení na tieto tri oddelenia: capito; nueva; vzdelávanie a kariéra.

Capito je slovo z taliančiny, ktoré znamená „pochopil som“. Toto oddelenie vytvára informačné produkty, ktoré sú „ľahko čitateľné“ alebo „ľahko pochopiteľné“ a najmä bezbariérové v zmysle technickej dostupnosti. Postupy a štandardy kvality používané oddelením capito sú založené na prepracovanom súbore kritérií a pravidiel a sú úzko prepojené na Spoločný európsky referenčný jazykový rámec. Z tohto dôvodu capito nielenže poskytuje „ľahko čitateľné“ informácie ale poskytuje kontinuálny model vzdelávania, ktorý ľuďom s nedostatočnými jazykovými znalosťami pootvára dvere do sveta čítania.

Organizácia takisto vyvinula metódu „nueva“, ktorá slúži na definíciu, vyhodnocovanie (evaluáciu) a popis kvality služieb z pohľadu ich užívateľov. Od svojho zavedenia bola táto metóda dlhodobo testovaná a následne zavedená v piatich rakúskych spolkových krajinách ako aj v Taliansku (Južné Tirolsko) či Nemecku (Berlín); najnovšie má byť „nueva“ odskúšaná v rámci unikátneho projektu v piatich európskych krajinách.

Oddelenie „Vzdelávanie a kariéra“ sa zameriava na opatrenia odbornej prípravy určenej pre účastníkov primárneho trhu práce. Školiace kurzy sú do značnej miery založené na výučbe práce s digitálnymi nástrojmi, predovšetkým na používaní počítača za účelom získavania informácií a komunikácie. V projekte nazvanom „Leonardo“ vyvinula organizácia atempo bezbariérovú online vyučovaciu platformu pre ľudí s poruchami učenia.

Organizácia atempo v súčasnosti zamestnáva 68 kmeňových zamestnancov, ktorých rôznorodá odbornosť siaha od vzdelávania ľudí so špeciálnymi potrebami až po písanie a navrhovanie učebných textov a vyvíjanie softvérov. Základnú kosťu tohto projektu tvorí odbornosť školiteľov spolu s tým, ako potreby ľudí s ťažkosťami pri učení možno aspoň čiastočne riešiť pomocou prostriedkov akými sú používanie médií a bezbariérová komunikácia.

Združenie atempo bolo založené v roku 2000 a spoločnosť atempo Betriebsgesellschaft mbH následne v roku 2004.

Školy v pohybe

„Akým spôsobom sa chceme učiť?“ bola jednou zo štyroch otázok, ktoré spolková kancelárka Angela Merkelová položila v rámci procesu verejnej participácie nazvaného „Dialóg o budúcnosti“. Okrem rôznych fór a dielní sa touto otázkou zaoberala aj špeciálna skupina expertov. Celkovo bolo očividné, že všetci zúčastnení hovoria o tom istom: o učení sa ako o rozvíjaní plného potenciálu jednotlivca v podporujúcom spoločenstve. Čoskoro však bolo zrejmé, že uskutočnenie zmeny na celonárodnej úrovni bude len ťažko možné, keďže v Nemecku oblasť vzdelávania reguluje každá spolková krajina zvlášť. Z tohto dôvodu sa expertná skupina rozhodla založiť organizáciu, ktorá by pracovala priamo so školami a podporovala ich v tom, aby sa z nich stali centrá vzdelanosti, ktoré umožňujú rozvíjanie plného potenciálu jednotlivca. Profesor Dr. Stephan Breidenbach, ktorý bol moderátorom spomenutej skupiny expertov, spolu s Profesorom Dr. Geraldom Hütherom a s Margret Rasfeldovou, riaditeľkou Evanjelickej školy Berlín centrum (Evangelische Schule Berlin Zentrum - ESBZ), v roku 2012 založili iniciatívu s názvom Školy v pohybe (Schule im Aufbruch gGmbH).

Školou v pohybe je každá škola, ktorá sa rozhodla svoj ďalší rozvoj upriamiť na rozvíjanie plného potenciálu jednotlivca. Niektoré školy zaradené do programu ešte len robia prvé krôčiky, zatiaľ čo iné sú už celkom transformované; no každá z nich vníma samú seba ako dynamickú vzdelávaciu organizáciu, ktorá sa neprestajne rozvíja. „Školou v pohybe“ môže byť škola verejná či súkromná, vidiecka či mestská, malá či veľká. Prostredníctvom svojej ohromnej rozmanitosti tieto školy demonštrujú možnosti jestvujúce mimo rámca určeného 45-minútovou vyučovacou hodinou. Mnohé ďalšie školy tým inšpirujú k tomu, aby aj ony prispôbovali svoj systém potrebám všetkých žiakov pri zohľadnení ich rozmanitosti namiesto toho, aby sa ich snažili prispôbovať svojmu systému.

Táto iniciatíva podporuje prerod škôl prostredníctvom organizácie pokročilého školenia, budovania vedomostí a podporovania jednotlivcov pri súčasnom aktívnom šírení nového chápania vzdelávania na strane politiky a spoločnosti. Vďaka vhladom zúčastnených subjektov sa vyvinulo vzdelávanie založené na zaznamenávaní trendov, ktoré kombinuje skúsenosti inovátnych vzdelávacích projektov z celého sveta.

Školy v pohybe dnes možno nájsť už aj v Rakúsku, Švajčiarsku či v Poľsku.

Súvisiace odkazy

Školy v pohybe, Nemecko: www.schule-im-aufbruch.de

Školy v pohybe, Rakúsko: www.schule-im-aufbruch.at

Školy v pohybe, Švajčiarsko: www.schulen-der-zukunft.org

Školy v pohybe, Poľsko: <http://www.budzacasieszkola.pl>

Školy v pohybe, sebareflexia: Aufbruch: <https://vimeo.com/178337606>

Dialóg o budúcnosti: <https://dialog-ueber-deutschland.bundeskanzlerin.de>

Evanjelická škola Berlín centrum: www.ev-schule-zentrum.de

Vzdelávanie založené na zaznamenávaní trendov: www.trendreport-bildung.de

University of East London

Univerzita vo východnom Londýne má k dispozícii skúsený tím projektovej podpory, ktorý monitoruje uplatnenie a výkon pracovníkov svojho charitatívneho výskumného centra (Centrum RIX) pri externej práci. Univerzitný tím Centra RIX uplatňuje metodológie projektového manažmentu nazvané „Prince2“, ktorých úlohou je zabezpečiť, že akýkoľvek pracovný výkon je dodaný načas, v rámci schváleného rozpočtu a spĺňa najvyššie možné normy kvality.

Ústrednou črtou práce tímu Centra RIX je prístup nazvaný multimedialná advokácia. Multimedialná advokácia je začleňujúci prístup využívajúci slová, obrazy, videá a zvuky na podporu preferencií a pohľadov jednotlivca. Praktiky multimedialnej advokácie sú založené na princípoch a hodnotách individuálneho prístupu a využívajú multimedialne nástroje na to, aby ľuďom s intelektuálnymi medzerami pomohli lepšie komunikovať a prevziať väčšiu kontrolu nad vlastným životom. Tento prístup využíva multimedialne nástroje na to, aby ľuďom pomohol lepšie obhajovať samých seba a dosiahnuť väčšiu mieru nezávislosti a sociálneho začlenenia. Ide predovšetkým o to, že ľudia s intelektuálnymi medzerami a členovia podporného tímu spolupracujú v nepretržitom procese vzájomného načúvania a učenia sa.

Centrum RIX poskytuje školenia zamerané na multimedialnú advokáciu pre profesionálov pracujúcich v oblasti vzdelávania, zdravotníctva a sociálnej starostlivosti už viac ako desať rokov. Svoje kurzy ponúka v osobnom, e-learningovom ako aj v zmiešanom formáte a v priebehu rokov nadobudol množstvo skúseností v oblasti vývoja efektívnych učebných materiálov a poskytovania podpory vo vzťahu k širokému spektru médií.

Prostredníctvom svojich výskumných a vývojových projektov Centrum RIX vyvinulo, otestovalo a vyhodnotilo užívateľsky priateľské online nástroje v oblasti individuálneho plánovania a digitálneho začlenenia, ktoré možno používať s pomocou iPadov a tabletov. Kľúčovou súčasťou tejto práce bolo uskutočnenie a vyhodnotenie pilotného projektu vo východnom Londýne za pomoci iPadov a vlastného online nástroja nazvaného RIX Wiki, ktorý bol zameraný na zahrnutie individuálnych praktík a aktivít do vzdelávacích osnov Charlton Park Academy, čo je miestna špeciálna škola pre študentov s intelektuálnymi medzerami.

Centrum RIX sa zúčastnilo na implementácii programov IncluEdu a Erasmus+, čo jeho odborníkom umožnilo ďalej rozvinúť svoj prístup ako aj vyvinúť učebný program, ktorý využíva princípy multimedialnej advokácie a všeobecného dizajnu pre výučbu a učenie sa. Súčasťou tohto projektu bolo aj vyvinutie cesty k osobnému vzdelávaniu.

Tím Centra RIX do projektu „Vzdelávanie pre všetkých“ prináša vlastné predchádzajúce skúsenosti v oblasti všeobecného dizajnu pre výučbu a učenie sa, multimedialnej advokácie a individuálnych praktík ako aj v oblasti využívania technológií ľuďmi s komplexnými potrebami.

Metódy

Školy v pohybe

Hoci školy v pohybe pracujú s rozličnými formátmi učenia sa, možno tu vyzorovať niekoľko jasných tendencií:

Individualizované učenie sa

Každodenná rutina v školách pracujúcich s konceptom individualizovaného učenia sa vyzerá v podstate takto: študenti prídu a vyberú si študijný materiál (buď z police alebo v digitálnej podobe), na ktorom plánujú v ten deň pracovať. Tento materiál obsahuje drobné vstupné dáta a zadania, na ktorých študenti pracujú individuálne. V prípade, že potrebujú pomoc, požiadajú o ňu svojich spolužiakov. Niekedy cvičenia nemožno vyriešiť osamote a je potrebná spolupráca žiakov v skupinách. Keď sa vlastným tempom dostanú na koniec tematickej oblasti, ktorú si vybrali, prihlásia sa na skúšku, ktorá sa môže líšiť od jednej školy k druhej. Po absolvovaní skúšky sa k nim dostane spätná väzba. Všetko, čo sa v daný deň naučili, sa zaznamenáva do ich denníka. Zvyčajne sa každý týždeň konajú individuálne stretnutia s vyučujúcimi, na ktorých dochádza k vyhodnoteniu uplynulého týždňa a stanoveniu nových študijných cieľov na nasledujúci týždeň.

Metóda „učebnej kancelárie“ je detailnejšie popísaná neskôr ako príklad individualizovaného učenia sa.

Projektové vyučovanie

Počas projektových vyučovacích hodín sa aktivity sústreďujú prevažne na prevzatie iniciatívy. Študenti sa rozdelia do menších skupín a premyslia si špecifický projekt, na ktorom chcú pracovať, obyčajne vyplývajúci zo širšej tematickej otázky. Prevezmú zodpovednosť za naplánovanie projektu ako aj za jeho realizáciu a dokumentáciu. Projektové vyučovanie možno organizovať na dennej báze v trvaní jednej či dvoch vyučovacích hodín, alebo v prípade odlišného prístupu naň možno vyčleniť celý vyučovací deň. Študenti zvyčajne pracujú na dvoch až štyroch projektoch do roka a ich výsledky sú následne prezentované celému spoločenstvu školy. Na rozdiel od individualizovaného učenia sa projektové vyučovanie uskutočňuje v menších skupinách, takže dochádza aj k precvičovaniu sociálnych zručností. Projektové vyučovanie je navyše interdisciplinárne a podporuje zapojenie učebnej látky do vhodného celkového kontextu.

Učenie sa o témach podľa vlastného výberu

Pevnou súčasťou rozvrhu hodín je voľný čas na samoštúdium, ktorého účelom je povzbudiť študentov do štúdia tém, ktoré zaujímajú ich samých. Tento čas môžu študenti venovať buď opakovaniu alebo prehĺbovaniu vedomostí o látke preberanej na vyučovacej hodine ale aj štúdiu témy z celkom iného predmetu. Na tieto účely školy poskytujú príslušné miestnosti, napríklad knižnicu, tanečné štúdio či laboratórium. Na niektorých školách zaberá samoštúdium takmer celý rozvrh hodín, keďže zodpovední činitelia sú presvedčení o tom, že vnútorne motivované učenie sa je oveľa intenzívnejšie.

V rámci výskumného učenia sa si študenti vyberú tému, o ktorej sa chcú naučiť do hĺbky, a zvolia si k nej špecifický prístup, takzvaný „výskumný plán“. Riešenie úloh majú na starosti buď jednotlivci alebo menšie skupiny. Výskumné aktivity sa konajú v priebehu stanoveného časového obdobia (napr. týždeň). Po uplynutí tohto obdobia sa výsledky zhrnú a zdokumentujú.

Okrem toho si študenti každoročne vyberajú voliteľné krúžky, aby mohli uspokojiť svoje záujmy a naučiť sa viac o tých predmetoch, ktorým oni sami prikladajú vyššiu dôležitosť. Jednotlivé krúžky v ponuke vedú učitelia, rodičia alebo zamestnanci na voľnej nohe, čím sa pokrýva široké spektrum záujmov. Keď si raz študent daný kurz zvolí, je povinný navštevovať ho. Na niektorých školách možno z jedného kurzu do druhého prestupovať každých šesť mesiacov, na iných iba každé dva roky, aby sa podporilo intenzívne učenie sa. Ponúkané krúžky majú umelecké, spoločenské, vedecké alebo remeselné zameranie, pričom sa môžu konať buď v priestoroch školy alebo mimo nich.

Učenie sa prostredníctvom výziev

V školskom predmete nazvanom „Výzva“ sa študenti raz do roka vyberú mimo školy, aby splnili úlohy, ktoré si sami stanovujú. Vo všeobecnosti platí, že sa zapoja do nejakého projektu v trvaní od troch do štyroch týždňov. S prípravami na projekt začínajú už šesť mesiacov pred jeho začiatkom, t.j. zvolia si konkrétnu výzvu, zúčastnia sa na procese budovania tímu, vyberú si tútora pre prípad núdzového manažmentu, riešia starostlivosť o peňažné otázky a ešte oveľa viac. Počas trvania samotného projektu musia študenti v rámci možností vyriešiť všetky vyvstávajúce problémy vlastnými silami. Zvyčajne ich sprevádzajú univerzitní študenti, ktorí do ich práce nezasahujú ale sú pripravení pomôcť im v prípade núdze.

Učenie sa prostredníctvom zodpovednosti a zapojenia

V rámci školského predmetu nazvaného „Zodpovednosť“ sa študenti pravidelne zúčastňujú na živote okolitého spoločenstva. Spektrum aktivít závisí na veku študentov a môže siahať od predčítavania kníh pre seniorov v miestnom domove dôchodcov až po zastávanie zodpovednej pozície v rámci sociálnej alebo ekologickej inštitúcie. Na rozdiel od stáže sa študenti môžu sami rozhodnúť, na ktorom konkrétnom projekte sa chcú zúčastniť. Tieto aktivity sa zvyčajne uskutočňujú v priebehu jedného alebo aj viacerých školských rokov. Aktivity v rámci tohto predmetu sa uskutočňujú v čase vyučovania.

Toto sociálne zapojenie je zároveň úzko prepojené s otázkou udržateľnosti, ktorú majú žiaci na pamäti, keď zvažujú, ktoré aktivity udržateľného rozvoja by mohli byť uskutočniteľné v rámci ich školy alebo spoločenstva.

Učenie sa prostredníctvom ocenenia

Zásadný rozdiel nastal vtedy, keď školy zmenili svoj všeobecný prístup od opravovania chýb smerom k odhaľovaniu úspechov, čo sa prejavuje aj v spätnej väzbe, ktorá sa študentom dostáva na základe ich výsledkov. Pravidelné stretnutia s rodičmi sa konajú nielen vtedy, ak výkonnosť študentov klesá, ale aj vtedy, ak vykazujú výnimočné výsledky. Avšak ocenenie si vyžaduje účasť a uznanie spoločenstva; preto mnohé školy usporadúvajú týždenné konferencie, na ktorých majú všetci študenti možnosť podeliť sa o výsledky svojej práce, dočkať sa uznania alebo poďakovať iným.

Základné princípy všetkých formátov

Všetky formáty Škôl v pohybe sa riadia nasledujúcimi základnými princípmi: Učenie sa je rozvíjaním plného potenciálu jednotlivca v podporujúcom spoločenstve. Nejestvujú žiadni „dobrí“ alebo „zlí“ študenti, iba rozličné záujmy, potenciály, spôsoby a rytmy učenia sa. Každý je výnimočne dobrý v určitých veciach a trochu menej vyniká v iných. Úlohou školy je vytvárať príležitosti, ktoré jednotlivcom umožňujú učiť sa tým, že podporujú ich vlastné tempo a záujem o témy, ktoré si sami vyberú. Škola nemá mať za cieľ prispôbiť študenta svojmu systému ale skôr vybaviť svoj systém dostatkom flexibility, aby sa dokázal prispôbiť individuálnym potrebám študenta. Týmto spôsobom sa učenie sa bude vnímať nie iba ako príprava na skúšky či na budúci život, ale predovšetkým ako celoživotný rozvojový proces.

Za „teoretický základ“ všetkých formátov Škôl v pohybe sa považujú štyri piliere učenia sa v 21. storočí, tak ako ich definovalo UNESCO:

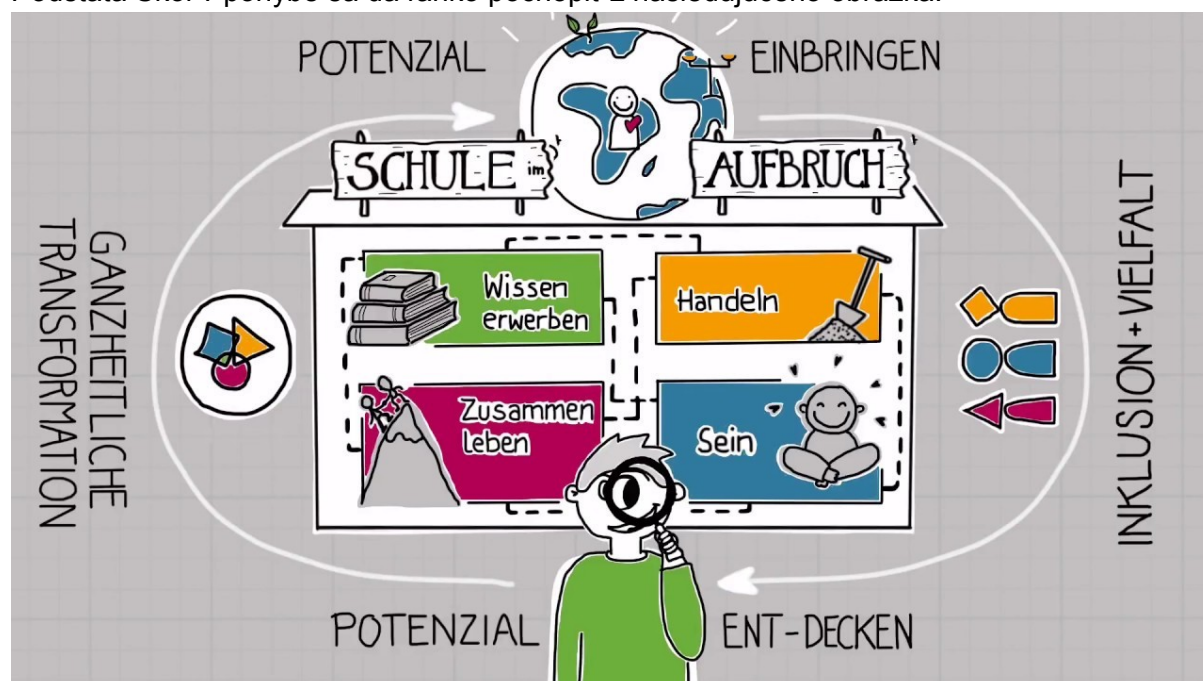

- Učiť sa vedieť: v neustále sa meniacom svete nejde o schopnosť získať veľký objem zastaraných vedomostí ale skôr o schopnosť rýchlo získať informácie a vedieť ich

premeniť na vedomosti potrebné na prijímanie rozhodnutí a konanie (t.j. tematická odbornosť).

- Učiť sa konať: Dosiachnutie udržateľného rozvoja si vyžaduje aktívne zapojenie sa, preto vedomosti samotné nestačia. Učenie sa praxou je hlavným konceptom konštruktívneho učenia sa, keďže všetky kompetencie sa rozvíjajú prostredníctvom skúseností (t.j. schopnosť konať).
- Učiť sa spolunažívať: Schopnosť vyrovnáť sa s rozmanitosťou a dosahovať spoločné ciele je základom spravodlivosti a mieru. Komunikácia, empatia, zmysel pre spoločenstvo a zvládanie konfliktných situácií – to všetko je potrebné na udržateľné uskutočnenie spoločných projektov (t.j. sociálne schopnosti).
- Učiť sa byť: Schopnosť prevziať zodpovednosť za svoj vlastný život predpokladá aktívne zvládanie emócií, spôsobilosť na reflexiu a neustále vedomé využívanie vlastného potenciálu (t.j. osobná odbornosť).

Podstata Škôl v pohybe sa dá ľahko pochopiť z nasledujúceho obrázka:

Obrázok:

UCELENÁ TRANSFORMÁCIA	PRINÁŠANIE POTENCIÁLU		INKLÚZIA + ROZMANITOSŤ
	ŠKOLA V POHYBE		
	VEDIEŤ	KONAŤ	
	SPOLUNAŽÍVAŤ	BYŤ	
	OBJAVOVANIE POTENCIÁLU		

Súvisiace odkazy

Príklad individualizovaného učenia sa – učebné centrum ESBZ:

<https://vimeo.com/58773530>

Príklad individualizovaného učenia sa – sebazvedelávanie v Bildungshaus Riesenklein:

<https://vimeo.com/152403410>

Príklad učenia sa o témach podľa vlastného výberu – vzdelávacia expedícia nových tried seniorov:

<https://vimeo.com/152403410>

Príklady učenia sa prostredníctvom zodpovednosti – „Dobrodružstvo: pomáhanie“ na 4. spojenej škole v Aachene:

<https://vimeo.com/116849745>

Inšpirácia od Škôl v pohybe z Rakúska:

<http://www.schule-im-aufbruch.at/kino-filmevon-schulen/>

Učebná kancelária

Príkladom individualizovaného učenia sa je učebňa:

System

Práca v učebniach zaberá konkrétny čas v rozvrhu hodín, napríklad prvých alebo posledných 90 minút školského dňa. Niektoré školy na tento účel využívajú prvú alebo poslednú vyučovaciu hodinu daného dňa, čo študentom aj učiteľom umožňuje udržať si flexibilný časový rozvrh.

Jestvuje viacero typov učební, ktoré sú rozdelené na rôzne miestnosti, v ktorých môžu študenti pracovať, a to podľa predmetov. Často ide o hlavné predmety ako matematika, nemčina (teda vyučovací jazyk), spoločenské a prírodné vedy, pre ktoré sú vyčlenené jednotlivé miestnosti. Učebňa môže byť vhodným miestom aj pre jazykové kurzy s podporou digitálnych médií. Miestnosti obsahujú študijné materiály z niekoľkých, často troch, ročníkov. Študenti sa môžu sami rozhodnúť, v ktorej učebni chcú v daný deň pracovať, no toto svoje rozhodnutie musia po zvyšok dňa rešpektovať.

Po vstupe do učebne si študenti z políc vezmú študijné materiály alebo tablety, ktoré budú po zvyšok dňa potrebovať, a následne samostatne pracujú na vlastných zadaniach. Pravidlá ich práce možno zhrnúť nasledovne:

Najskôr sa o riešenie pokúsím sám; ak to nedokážem, požiadam o pomoc spolužiakov; ak mi ani oni nedokážu pomôcť, opýtam sa učiteľa. Pre učiteľa či učiteľku to znamená, že sa môže po celý čas venovať jednotlivým študentom, ktorí potrebujú pomoc.

Učenie sa týmto spôsobom je pre študentov oveľa efektívnejšie, pretože im po celý čas umožňuje učiť sa svojím vlastným tempom, na rozdiel od skupiny študentov rovnakého veku, kde je každý nútený napredovať priemerným tempom, čo znamená, že polovica triedy sa namáha príliš a pre druhú polovicu je to hračka. Okrem toho sú študenti povinní zaobstarávať si študijný materiál sami, čo ich núti byť v procese učenia sa aktívnejšími. Vďaka podpore zo strany ostatných študentov sa nadobudnuté vedomosti prehlbujú, pretože učenie iných je jednou z najúčinnějších foriem učenia sa.

Keď sú študenti hotoví s jedným *stavebným kameňom*, t.j. tematický okruh učebnej látky, prihlásia sa na skúšku, ktorú podstupujú samostatne. Z tejto skúšky nedostávajú známky ale individuálnu spätnú väzbu v súlade s princípom „TOP TIP“, ktorý im prezradí, čo sa im obzvlášť podarilo a na čom by ešte mohli ďalej popracovať. Vždy jestvuje možnosť, že sa študenti budú musieť prihlásiť na opakovanú skúšku.

V učebniach sa od študentov očakáva, že budú spolu komunikovať pošepky. Vzájomná konverzácia a spolupráca je výslovne vyžadovaná, avšak len do úrovne hlasitosti, ktorá pri učení neruší ostatných.

Študijné materiály

Koncept učebne mení úlohu učiteľov. Už viac nevysvetľujú informácie všetkým študentom ale sú skôr vzdelávacími sprievodcami, čo individuálne radia jednotlivým študentom, ktorí to potrebujú. K odovzdávaniu vedomostí dochádza prostredníctvom pripravených študijných materiálov, ktoré takisto obsahujú odkazy na knihy, videá a hry.

Časť týchto študijných materiálov je stále v predaji; napríklad „Montessori didaktika“ sa pri sebazvedelaní používa už dlhé desaťročia a dodnes má vysokú hodnotu. Napriek tomu väčšina učiteľov uprednostňuje prípravu svojich vlastných študijných materiálov, čo im umožňuje zavádzať svoju vlastnú didaktiku. To predpokladá zvýšené množstvo počiatočnej

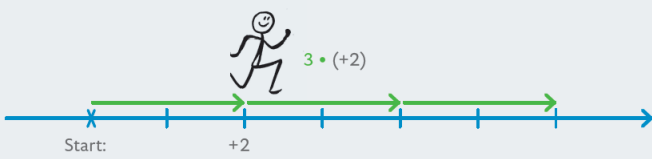
práce, ktorá sa však vyplatí za predpokladu, že dochádza k pravidelnému opakovaniu rovnakého učiva.

K študijnému materiálu sa možno dostať buď v kartotečnej alebo digitálnej podobe. Tento materiál je rozdelený do zvládnuteľných tematických okruhov, t.j. nie „Matematika pre 7. ročník“ ale napr. „zlomky negatívnych čísel“. Sú k dispozícii vedomostné karty, ktoré látku vysvetľujú prostredníctvom mnohých malých krôčikov a často sú doplnené odkazmi na knihy alebo videá, ktoré sú takisto dostupné v rovnakej miestnosti. Vedomostné karty sú doplnené kartami so zadaniami, ktoré ihneď prevedú teóriu do praxe. Zadania na kartách možno vyriešiť osamote alebo môžu vyžadovať spoluprácu; takisto, zadania môžu byť kognitívnej povahy alebo byť navrhnuté ako hra.

Multiplizieren und Dividieren

Malnehmen und Teilen kennst du ja schon aus der Grundschule. Mal sehen, was sich daran ändert, wenn die negativen Zahlen ins Spiel kommen.

Fangen wir einfach an: $3 \cdot (+2) = 6$. Das kannst du dir folgendermaßen am Zahlenstrahl vorstellen:

Auftrag Was ändert sich, wenn man $3 \cdot (-2)$ rechnen will? Skizziere deine Gedanken in deinem Heft. Entwickle auch eine Regel für: $(-3) \cdot 2$ und $(-3) \cdot (-2)$

Auftrag Wie denkst du funktioniert die Division mit negativen Zahlen. Formuliere auch hier eine Regel.

Wissenskarte

Baustein

Die Welt der positiven und negativen Zahlen

Station:

Multiplizieren und Dividieren mit Herrn D. D. Kind

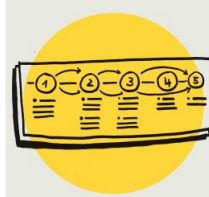
Karte 40

Každý stavebný kameň učebnej látky je ukončený buď formou skúšky alebo záverečnej úlohy, ktorá musí byť odovzdaná učiteľovi.

Ende deiner Reise

Du hast den Baustein bearbeitet. Gib nun dein Heft ab, in dem sich Folgendes befinden muss:

1. deine vollständig ausgefüllte Lernreise
2. eine Aufzählung aller Materialien, die du auf deiner Lernreise genutzt hast,
3. die Texte (Formular, Personenbeschreibung, Gegenstandsbeschreibung, Bericht)
4. dein selbstgestaltetes Ende von der Geschichte.

Lernreise

Baustein

Daria Formularia

Station:

Check Out

Karte 69

Každý stavebný kameň preberanej látky sa začína zoznamom všetkých úloh a „zastávk“, ktoré predstavujú čiastkové ciele. Tieto pomáhajú rozdeliť stavebný kameň na tri úrovne. Z tohto dôvodu nie každý študent musí splniť každú úlohu a zastaviť na každej zastávke. Na základe vzájomne dohodnutej úrovne sa môže stať, že študent absolvuje iba určitý počet tém a úloh. Týmto činom sa stavebné kamene preberanej látky stávajú začleňujúcimi v tom zmysle, že ich možno zjednodušiť pre ťažšie sa učiacich študentov no zároveň skomplikovať pre študentov, ktorí sa učia veľmi rýchlo. Keďže každý stavebný kameň je rozdelený na maličké časti, nemusíme hovoriť, že študent je „silný“ či „slabý“ v matematike, ale môžeme povedať, že je „silný v teórii pravdepodobnosti“ a „slabý v analytickej geometrii“. Toto študentom umožňuje učiť sa o každom okruhu na svojej vlastnej úrovni. Vďaka tomu, že v rovnakej miestnosti sa učia príslušníci rôznych vekových skupín, študenti si takisto môžu zopakovať konkrétnu látku z predchádzajúcich ročníkov. To im umožňuje kedykoľvek popracovať na svojich potenciálne zásadných slabínach.

Malá poznámka na záver: V tomto konkrétnom príklade sú stavebné kamene dobre navrhnuté a ilustrované. Avšak mnohé školy jednoducho pracujú so skriptami, najmä spočiatku.

Denník žiaka

Predtlačený denník, ktorý sa v nemčine nazýva „Logbuch“, sprevádza žiakov ich každodennými školskými povinnosťami. Zaznamenávajú sa do nej ciele na daný týždeň, napríklad plánované skúšky, ale na radosť žiakov aj poznámky o ich dosiahnutých úspechoch. Okrem toho slúži denník aj ako kontrolný nástroj individualizovaného učenia sa, keďže učitelia svojimi podpismi odobrujú aktivity žiakov. V neposlednom rade v nich možno nájsť dôležité dátumy, pravidlá a ďalšie relevantné informácie o prebiehajúcom školskom roku.

Mein Wochenziel: Ich arbeite im Projekt energiegeladener und beteilige mich! ist erledigt

Donnerstag	Freitag	Ich bin stolz auf
Spanischvokabeln Lektion 3 lernen Material für Projekt mitnehmen	Zertifikate unterschrieben mitbringen und Tutor zeigen!	mich, weil ich endlich den Mathetest geschrie- ben und alle Aufgaben bearbeitet habe!
LB Mathe:	LB NG:	Mitteilungen an/von Eltern
endlich den Test zu Terme ge- schrieben, Heft abgegeben Lehrer •••X	Kaiserreich 3 Karten (bis K.7) zur Gesellschaft Fotos + Quellen aus- gewertet Lehrer X••••	Thomas hat heute sehr engagiert im Lernbüro Englisch gearbeitet. Thomas hat heute sein Sportzeug vergessen - bitte erinnern Sie ihn dienstags daran! Lehrer
Projekt Diskussion in der Klasse zum Umgang mit Plastik Lehrer •X•••	WP I Spanisch Fragesätze gelernt und mit Stefan ge- übt (HA!) Lehrer •••X•	Thomas muss heute um 15.30 Uhr zum Zahnarzt! Eltern
KS - Projekt mit Gruppe die Umfrage aus- gewertet bis 13 ¹⁵ Uhr	Studierzeit Präsentation mit Lisa vorbereitet Aufricht VV bis 14.15 Uhr / Gottesdienst	Wochenfeedback
•••X•	•••••	Arbeitshaltung 95% ● Regelrespektierung 90% Material / Logbuch 70% wegen Sport Unterschrift Tutor Tutor Unterschrift Eltern Eltern
Projekt Stefan hat uns erklärt, wie man eine Grafik erstellt - Grafik präsentiert + Abschlussrunde Lehrer X••••	Vereinbarungen mit dem Tutor / der Tutorin	
	→ Mathetest anmelden und schreiben! ✓ → PV - Vertrag unterschreiben lassen! → Übungen zum simple present mit Englischlehrer absprechen!	

Stretnutia s tútorimi

Každý žiak má prideleného tútora, s ktorým sa stretáva raz do týždňa, hoci iba na desať minút. Počas spoločných rozhovorov obaja spoločne vyhodnotia uplynulý týždeň a dohodnú si plán na nasledujúci týždeň. Na jednej strane diskutujú o látke, ktorú žiak zvládol počas uplynulého týždňa a ktoré stavebné kamene ho čakajú nasledujúci týždeň. Na druhej strane tieto stretnutia slúžia aj na to, aby sa žiak naučil lepšie sa učiť, a na to, aby žiak mohol vyjadriť svoju spokojnosť či nespokojnosť so svojim momentálnym štýlom učenia sa. Okrem toho sa môžu zamyslieť nad tým, čo by žiak mohol zmeniť na svojom spôsobe učenia sa a ktoré drobné zmeny by mohol vykonať už na budúci týždeň. Je dôležité, aby tútor vedel

vyzdvihnúť kladné stránky výkonnosti žiakov. Avšak treba popracovať aj na zložitých otázkach ako napríklad: „Na čo si najviac hrdý?“ Z toho dôvodu stretnutia s tuteurami nielenže žiakom pomáhajú zorientovať sa v učebnej látke ale zároveň im pomáhajú osvojiť si základy realistického vlastného ohodnotenia, ktoré nie je ani príliš kritické ani príliš glorifikujúce.

Cieľová skupina

Učebne sú k dispozícii žiakom všetkých ročníkov, od prvého až do posledného. Avšak základné školy často uprednostňujú také individualizované formáty výučby, ktoré nerozlišujú medzi predmetmi. V tomto prípade sa systém nelíši od vyššie opísaného, s tým rozdielom, že všetky študijné materiály sú sústredené v jednej miestnosti.

Učebne sa stali veľmi rozšírenými najmä na druhom stupni základných škôl, ktorý nasleduje hneď po prvom stupni. Nájdeme ich na všetkých typoch škôl ale predovšetkým na školách, kde začleňovanie zohráva kľúčovú úlohu. V týchto prípadoch sa niekedy stretneme aj s dokonalejším typom učebných kancelárií (tzv. učebné kancelárie plus), ktoré umožňujú ešte intenzívnejšiu individuálnu pozornosť. Veľmi dobré výsledky vykazujú na stredných školách. Tým, že žiakom umožníme učiť sa ich vlastným tempom im poskytujeme viac času pripraviť sa na skúšky v predmetoch, v ktorých ešte nemajú potrebnú výkonnosť.

Súvisiace odkazy

Učebňa na IGS Stade:

<https://www.youtube.com/watch?v=qGKexyeauv0>

Učebňa plus – prehĺbená individualizácia:

<https://vimeo.com/55027440>

Dokumenty ohľadom učebne na Max-Brauer-Schule v Hamburgu:

http://www.cisonline.at/fileadmin/kategorien/Plain/neue_mbs_bsp.pdf

Denník žiaka Evanjelickej školy Berlín centrum:

[Logbuch_komplett_2013_2014_new.pdf](#)

Študijné materiály z Laboratórií vzdelávacích inovácií:

Stretnutia s tuteurami na Evanjelickej škole Berlín centrum:

<https://vimeo.com/57129689>

Balíček zmeny

Paradox vzdelávania učiteľov

Okrem špecifickej nápravnej pedagogiky sa individualizované učenie sa pomaly usadzuje aj v bežných školách. To znamená, že v súčasnosti sa rodí prvá generácia učiteľov, ktorí sa stávajú sprievodcami vzdelávaním namiesto sprostredkovateľov vedomostí. Stať sa sprievodcom vzdelávaním je úlohou, na ktorú ich nikto nepripravil a zároveň ide o typ vzdelávania, ktoré sa týmto učiteľom nikdy nedostalo.

Tieto zásadné paradoxy vyvstávajú na každom školení učiteľov, keďže kedysi ich na nudných prednáškach učili, že vyučovacie hodiny musia byť interaktívne. Dnes je bežným záverom interaktívnych dielní to, že vyučovanie by malo byť individualizované.

Balíček zmeny je pokusom vytvoriť individualizované vyučovacie hodiny pre učiteľov, ktoré im poskytnú hmatateľnú skúsenosť s tým, ČO sa učí a AKO sa to učí. Balíček zmeny bol vytvorený na základe sloganu „Kabinet každého učiteľa je učebnou kanceláriou“ a obsahuje samoštudijné materiály, hry, plánik, atď., ktoré učiteľom umožňujú vzdelávať sa rôznymi spôsobmi. Avšak v rámci tohto projektu sa hlavný dôraz kladie na sebvzdelávanie s pomocou materiálov, podobne ako sa učia žiaci v učebných kanceláriach.

System

Keďže učitelia nemajú každý deň k dispozícii 90 minút času na samoštúdium v učebnej kancelárii ako žiaci, systém sa musel prispôbiť daným okolnostiam. Riešením bolo navrhnúť karty podobné kartám používaným v učebných kanceláriach, ktoré by obsahovali stručný popis látky spolu s odkazmi na videá a úlohami. Tieto karty so zadaniami obsahujú na výber dve možnosti, ktoré majú študujúceho primäť zamyslieť sa nad rôznymi typmi vyučovania. Stavebné kamene sú rozdelené do 3-4 častí, ktoré umožňujú klásť dôraz na rozličné oblasti záujmu. Učitelia sa môžu sami rozhodnúť, v akom poradí budú zadanía riešiť. Každú časť možno dokončiť nezávisle od ostatných. Je dôležité, aby študujúci dokázali rozpoznať tú časť, v ktorej zvládnutí majú najväčšie rezervy.

Vo všeobecnosti platí, že jednotlivé časti sú rozmiestnené po celej učebnej kancelárii, čím vznikajú tematické kútiky. Balíčkov kariet je v učebnej kancelárii menej ako študujúcich, takže od počiatku je potrebná úzka spolupráca. Keďže zadanía si miestami vyžadujú veľkú tvorivosť, je k dispozícii materiál na ručné práce i na písanie, rovnako ako slúchadlá pre prípad, že si študujúci chcú na smartfónoch pozrieť odporúčané filmy. Po tom, čo im bola vysvetlená preberaná látka i všetky pravidlá hry, sú účastníci vyzvaní, aby počas nadchádzajúcich 90 minút urobili všetko, čo je v ich silách, v záujme hlbokého a zmysluplného samoštúdia. Aby sa tento proces uľahčil, účastníci majú k dispozícii študijný materiál a celú učebňu vrátane prístupu na internet. Po uplynutí 90 minút sa všetci stretnú v kruhu a diskutujú o vlastných zážitkoch s preberaným obsahom a ich pocitoch zo sebvzdelávania. Následne sa môže začať druhé kolo.

Tento študijný materiál funguje rovnako dobre pre tých, ktorí uprednostňujú prácu osamote. V prípade, že študijný materiál vyžaduje spoluprácu s ostatnými, môžu študujúci vyhľadať na škole ďalších jednotlivcov, ktorí sú ochotní spolupracovať, alebo jednoducho ďalej pracovať na zadaníach, ktoré možno vyriešiť osamote.

Pravidlá

Keďže každý pracuje na inom zadaní, vytvoril sa súbor siedmich pravidiel, aby sa v miestnosti zabezpečila harmonická spolupráca. Vizualizácie týchto pravidiel sú rozmiestnené po celej miestnosti, aby zostávali neustále na očiach.

Pravidlá možno nájsť v herných pokynoch alebo ich môže vysvetliť lektor workshopu:

„Tento stavebný kameň vás bude sprevádzať na vašej vlastnej ceste k učeniu sa. V každom prípade platí nasledujúce pravidlo: Učíte sa to, čo potrebujete, a presne tak, ako to

potrebujete. Okrem toho: Vy sami ste zodpovední za úspech vlastného štúdia. Tento stavebný kameň vás môže podporiť v priebehu vášho štúdia. Pri zvládaní stavebných kameňov vám budú nápomocné nasledujúce „pravidlá hry“, ktoré môžete nájsť aj na vizuálnych pomôckach po celej miestnosti:

1. Tam, kde vznikne napätie, musím sa skonsolidovať

Vždy, keď sa objaví napätie, máme možnosť niečo sa naučiť. Môže tú ísť o pozitívne napätie: možno ste nervózni alebo dokonca vzrušení z toho, čo sa môže prihodiť alebo čo môžete sami v sebe objaviť. Takisto by tu mohlo ísť aj o negatívne napätie, napr. ak vás niečo rozruší alebo narazíte na ťažkosti a nadobudnete pocit, že táto téma je pre vás príliš náročná. Bez ohľadu na to, v akej podobe sa napätie objaví – zrejme ste narazili na bod, ktorý vám nie je ľahostajný. Využite túto príležitosť na to, aby ste sa tomuto problému prizreli zblízka. Uskutočnite ďalší výskum, porozprávajte sa s ostatnými alebo si zapíšte svoje myšlienky a pocity. Dôvod je jednoduchý: práve ste našli látku na učenie sa. Hurá!

2. Do hĺbky namiesto do šírky – a svojím vlastným tempom

V tejto miestnosti nájdete príležitosti, aby ste sa niečo naučili. Nikto netvrdí, že musíte vyriešiť všetky zadania – a dokonca ani to, ako rýchlo alebo v akom poradí. Môžete riešeniu každého zadania venovať dostatok času, až kým s ním nebudete spokojní. Týmto spôsobom môžete napríklad pracovať na jednej karte aj celú hodinu alebo iba dve minúty. Obe možnosti sú v poriadku za predpokladu, že získate vhlad do určitej tematiky. Opakovane kladte sami sebe túto otázku: Učím sa niečo pre seba alebo iba riešim zadania?

3. Čelím výzvam

Pri práci na akejkoľvek téme nájdete na kartách so zadaniami vždy dve možnosti. Tieto možnosti zodpovedajú rôznym štýlom učenia sa. Vo väčšine prípadov zistíte, ktorá z tých možností viac vyhovuje vášmu štýlu. Avšak snažte sa nejst' vždy cestou ľahšieho odporu a niekedy sa vyberte tou náročnejšou cestou. Toto je pre vás skvelá príležitosť na preskúšanie samého seba, keďže vás tu nikto nehodnotí ani nekontroluje. Časom postupne prídete na to, že vás to vždy ťahá k témam, v ktorých sa cítite byť doma. Preto by ste niekedy mali skúsiť riešiť aj témy, ktoré sú pre vás menej príjemné a vyprovokovať sa tak k preskúmaniu niečoho nového. Nemusíte to zasa preháňať, ale pokúste sa nájsť krehkú rovnováhu medzi poznaným a nepoznaným.

4. Obraciam sa o podporu na ostatných

Učenie sa je vždy sociálny proces, preto budete čas od času potrebovať iných ľudí, s ktorými si budete lámať hlavu spoločne. Okrem toho narazíte aj na zadania, ktoré nebudete schopní vyriešiť osamote. Preto neváhajte poobzerať sa po podpore – týmto spôsobom sa môžete zoznámiť s novými ľuďmi. Ak vám osoba, ktorú oslovíte, nebude ochotná pomôcť, skrátka sa spýtajte niekoho iného alebo začnite riešiť celkom inú úlohu a k tejto sa vráťte neskôr. Odmietnutie spolupráce zvyčajne nemá nič spoločného s vašou osobou; znamená len to, že vaša dráha sebavzdelávania sa celkom nezhoduje s dráhou sebavzdelávania inej osoby.

5. Podporujem ostatných – avšak môžem odmietnuť, ak mi to časovo nevyhovuje

V určitej chvíli sa aj vám stane, že vás niekto iný požiada o pomoc. Avšak to sa nemusí vždy zhodovať s vašou vlastnou dráhou sebazvedávania, či už z hľadiska témy alebo časovania. Napriek tomu platí: ak práve nie ste hlboko pohlúžený do riešenia nejakého vlastného zadania, urobte si maličkú prestávku a pomôžte inej osobe. Často prídete na to, že to veľmi pomohlo aj vám samotným. No ak je pre vás príliš dôležité kráčať ďalej po vlastnej dráhe sebazvedávania, nájdite v sebe odvahu priateľským spôsobom odmietnuť.

6. Som vždy sústredený na tému – dokonca aj keď som online

V procese učenia sa zavše vyskytnú chvíľky, kedy máte pocit, že by ste najradšej robili niečo iné. V takých chvíľach potrebujete disciplínu. Niekedy pomôže pozrieť si video o danej téme alebo pustiť sa do malého online výskumu. Počas neho si pravdaže môžete skontrolovať došlú poštu, ale snažte sa zostať sústredený na svoje zadanie. Niektoré problémy vo vás môžu vzbudiť znechutenie alebo nudu. Avšak snažte sa mať na pamäti, že pohlúžiť sa ešte hlbšie do zadania a snažiť sa prečkať rušivé vplyvy je často lepšie ako poddať sa im.

7. Držím sa smeru svojho vzdelávania

Ubezpečte sa, že neustále kráčate po dráhe svojho sebazvedávania. Venujte sa témam, ktoré nejako súvisia s vašou osobou, ktoré pre vás predstavujú výzvu a ktoré vás naplňujú. Ak vám to pomôže, vyhľadajte iných ľudí, ktorí práve pracujú na rovnakom zadani. Ak sa zameranie a tempo ich práce príliš odlišuje od toho vášho, pracujte ďalej samostatne. Neustále si kladte otázku: Učím sa niečo, čo je pre mňa užitočné? Ak tomu tak nie je, treba niečo zmeniť. Ak tomu tak je, zložte si poklonu a veselo pokračujte v práci.

Obrázok:

UČÍM SA PROSTREDNÍCTVOM:

- 1) Napätia
- 2) Pohrúženia
- 3) Výziev
- 4) Podpory
- 5) Otvorenosti a úprimnosti
- 6) Sústredenia
- 7) Smeru vzdelávania

Stavebný kameň „Školy v pohybe – základy“

Stavebný kameň SoIL, ktorý sa používa na seminároch, je základným stavebným kameňom každej Školy v pohybe.

Pozostáva zo štyroch častí:

- „Časť A: Princípy Škôl v pohybe“ poskytuje prehľad všetkých čŕt, ktoré určujú Školy v pohybe – od pilierov učenia sa v 21. storočí definovaných UNESCOm až po témy akými sú začleňovanie a transformácia.
- „Časť B: Učebná kultúra rozvíjania potenciálu“ vrhá detailný pohľad na každodennú rutinu Škôl v pohybe: Aké formáty sa tu používajú? Ako možno organizovať učenie sa?
- „Časť C: Organizačná kultúra rozvíjania potenciálu“ sa venuje prevažne spolupráci medzi dospelými: Akým spôsobom sa prijímajú rozhodnutia? Na aké princípy sa máme zamerať? Je to preto, že nová učebná kultúra môže byť udržateľná a realizovateľná iba vtedy, ak je integrovaná do zodpovedajúcej školskej kultúry.
- „Časť D: Transformačný proces“ sa zameriava na otázku ako nájsť cestu k novej učebnej kultúre. Inými slovami: Ako možno rozvíjať nové koncepty a aké sú možnosti navrhovaných postupov?

Užívateľ

Hoci hlavnou cieľovou skupinou sú učitelia, práca so stavebnými kameňmi sa ukázala byť užitočným nástrojom aj v iných súvislostiach.

Avšak koncept stavebných kameňov možno použiť aj medzi kolegami v záujme lepšej sebaorganizácie. Tento koncept predstavuje prospešnú príležitosť pre všetkých kolegov navštevovať rovnaké školenia bez toho, aby museli zároveň vynechávať vyučovacie hodiny v škole alebo platiť za ďalšie vzdelávanie. Podľa možností sa dajú dohodnúť stretnutia buď v menších alebo väčších skupinách.

Tento stavebný kameň možno takisto použiť na účely medzi-školských školení učiteľov, ktoré môžu navštevovať účastníci z rôznych inštitúcií.

Vzájomná spolupráca v rámci celého školského spoločenstva, vrátane nedidaktických prispievateľov akými sú rodičia či starší žiaci, sa osvedčila ako užitočný nástroj. Na základe vzájomného procesu učenia sa a intenzívnej výmeny informácií možno rozvinúť spoločné chápanie školy.

Úzka spolupráca s predstaviteľmi školských úradov na príprave stavebných kameňov sa takisto ukázala byť užitočná, keďže tieto úrady často rozhodujú o učebných formátoch bez toho, aby mali v tejto oblasti vlastné skúsenosti.

capito

Východisková situácia a cieľová skupina

Ľudia s postihnutím sú v dôsledku rozličných bariér často vylučovaní zo spoločnosti. Fyzické bariéry vylučujú ľudí s telesnými obmedzeniami, zatiaľ čo ľudia s kognitívnymi obmedzeniami, s ťažkosťami pri učení sa alebo s nízkou schopnosťou čítať či písať čelia informačným bariéram. Pri stretnutiach s postihnutými ľuďmi sa tiež vyskytujú aj tzv. „mentálne bariéry“.

Bariéry sú nielenže nepohodlné, ale zároveň sú príčinou výrazne obmedzeného prístupu k vzdelávaniu, zamestnaniu, kultúre a k mnohým ďalším úžitkom. Na dôvažok, ľudia s postihnutím často nepoznajú vlastné práva, nevedia prevziať osobnú zodpovednosť a zostávajú po celý život závislí na iných ľuďoch.

V nasledujúcom texte sa budeme obzvlášť zaoberať problémom informačných bariér. Na jednej strane preto, lebo všeobecná citlivosť voči problému fyzickej dostupnosti sa medzičasom dostatočne zvýšila; na druhej strane preto, lebo informačné bariéry majú dosah na jasne najväčšiu skupinu obyvateľstva. Slepí a nevidiaci ľudia potrebujú bezbariérovú navrhnutú webstránku, aby ich mohli čítať, zatiaľ čo hluchí ľudia potrebujú posunkovú reč alebo ľahko pochopiteľné titulky.

Avšak najvýznamnejšou informačnou bariérou je písaný text, ktorý v dôsledku svojej zložitosti a grafického rozmiestnenia je nielen ťažko čitateľný ale aj ťažko pochopiteľný. Nielen ľudia s kognitívnymi obmedzeniami alebo s ťažkosťami pri učení sa majú v našej spoločnosti problém prečítať alebo pochopiť písaný text a tým aj spracovať väčšinu informácií. Podľa štúdie, ktorá skúmala schopnosť pracovnej sily v Nemecku čítať, až 17,9% všetkých nemeckých zamestnancov trpí buď úplnou alebo funkčnou negramotnosťou. To znamená, že títo ľudia nie sú schopní prečítať viac ako jednotlivé slová či krátke pasáže textu zložené z jednoduchých viet. Ďalších 25,9% príslušníkov tejto skupiny vie čítať a písať len pomaly a navyše s chybami. Toto neplatí iba pre ľudí, pre ktorých nemčina nie je materinským jazykom, keďže ťažkosti s učením možno nájsť vo všetkých profesijných kategóriách ako aj vo všetkých skupinách a triedach obyvateľstva. Ako ukazujú príklady, tento problém sa týka každého piateho dospelého a každého ôsmeho zamestnanca.¹

1

Prieskum Level One, uskutočnený profesorkou A. Grotlüschenovou z Hamburskej univerzity a zverejnený vo februári 2011, ako aj prieskum „Pisa“.

Gramotnosť	Úroveň alfa (α)	Podiel dospelého obyvateľstva (%)	Spolu (v mil.)	Kategorizácia podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazykové znalosti
Analfabetizmus	α 1	0,60 %	0,3 mil.	A1
Funkčný analfabetizmus	α 2	3,90 %	2,0 mil.	
	α 3	10,00 %	5,2 mil.	
Medzi-súčet: (funkčný) Analfabetizmus spolu		14,50 %	7,5 mil.	
Schopnosť písať s chybami	α 4	25,90 %	13,3 mil.	A2
Dokopy ľudia s nedostatočnou schopnosťou čítať po ukončení školy		40,40 %	20,8 mil.	

Zdroj: Štúdia Level One, Univerzita Hamburg, Anke Grotlüschen a Wiebke Riekmann, Leo Studie Presseheft. Anke Grotlüschen/Wiebke Riekmann 2011 a REPORT 3/2011 (roč. 34)

Online: www.die-bonn.de/doks/report/2011-analphabetentum-01.pdf

Ak človek ukončí školu bez toho, aby rozvinul dostatočné schopnosti, alebo ak vôbec nemá prístup k primeranému vzdelaniu, vyvinie sa u neho zvyk vyhýbať sa všetkým informačným médiám, ktoré vyžadujú schopnosť čítať a písať s porozumením, najmä vtedy, ak sú tieto informácie šírené na úrovni, ktorá je beztak náročná na porozumenie.

Nepriaznivo postihnúť ľudia niekedy nie sú schopní prečítať alebo spracovať relevantné informácie v dôsledku existencie informačných bariér v našej spoločnosti. To má priame nepriaznivé účinky na bezpečnosť, zdravie a finančnú situáciu týchto ľudí.

Predchádzajúce prístupy k riešeniu tohto problému sa vždy zakladali na predpoklade, že ľudia sa musia naučiť čítať, takže problém zostával na úrovni jednotlivca. Spoločnosť teda nezmení svoje komunikačné správanie vo vzťahu k cieľovej skupine a zodpovednosť za vyriešenie tohto problému sa tak presunie na zaostávajúceho jednotlivca.

„Mali by sa naučiť čítať a ak to nie sú schopní dosiahnuť, potrebujú niekoho, kto im pomôže bez ohľadu na čokoľvek.“ Odkedy vstúpil do platnosti Dohovor OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím, citovaný prístup viac neobstojí. Tento dokument vyžaduje bezbariérový prístup k informáciám a komunikácii, ktorý musí byť navrhnutý tak, aby týmto ľuďom umožňoval nezávislý život, rovný prístup a plnú účasť.²

capito má svoje korene v oblasti práce s ľuďmi s postihnutím a prístupuje k problému na základe „Medzinárodnej klasifikácie funkčnosti, postihnutia a zdravia“, ktorú vydala Svetová zdravotnícka organizácia (World Health Organization – WHO).

Pridanou hodnotou tejto stratégie je, že presadzuje, aby postihnutie nebolo vnímané ako vlastnosť jednotlivca ale ako výsledok individuálnych či fyzických okolností alebo sociálnych

podmienok. Okolnosti v našom prostredí (t.j. bariéry) majú rozhodujúci vplyv na to, či je konkrétna osoba schopná „fungovať“ alebo či je táto jej schopnosť obmedzovaná alebo dokonca sťažovaná. Podľa definície WHO postihnutie nepredstavuje *vlastnosť* menšiny ale skôr *skúsenosť*, ktorú v nejakej podobe v živote zakúsi takmer každá ľudská bytosť.

Zrozumiteľnosť tohto prístupu je evidentná, keď sa zameriame na tému informačných bariér, nakoľko takmer každý má vlastnú skúsenosť s nezrozumiteľnými informáciami, ktoré obmedzujú nezávislý život. Z toho dôvodu sa metóda „ľahkého čítania“ capito rozšírila od ľudí s ťažkosťami pri učení aj na ďalšie cieľové skupiny a dnes je príkladom zrozumiteľnosti orientovanej na cieľovú skupinu.

Riešenie capito- metódy spočíva v tom, že za štandard sa nepovažuje komunikačná úroveň šíriteľa informácie, ale komunikačná úroveň jej prijímateľa. Ľudské právo získavať zrozumiteľné informácie sa považuje za kľúčový predpoklad toho, aby ľudia mohli žiť svoj každodenný život bezpečne a autonómne.

Z toho dôvodu sa na riešenie problému nazerá ako na sociálne zadanie, ktoré jednotlivcom poskytuje príležitosť dostať sa k relevantným informáciám.

Základné princípy

Pri šírení informácií je naším najdôležitejším nástrojom jazyk, avšak vo všeobecnosti platí, že nie sme obmedzení iba na jediný druh jazyka.

Literárny jazyk sa napríklad zameriava viac na používanie umeleckých výrazov ako na šírenie informácií. Pohrávanie sa s rozličnými štylistickými prostriedkami s cieľom vzbudiť u čitateľa záujem o čaro a vtíp konkrétneho jazyka je pre mnohých ľudí zdrojom potešenia. Okrem toho jestvujú aj rôzne druhy *špeciálnych jazykov*. Ich poslaním nie je byť nástrojom všeobecnej komunikácie, ale byť prejavom príslušnosti k nejakej úzkej skupine. Po príklady stačí zájsť k „tajným jazykom“, ktoré si vymýšľajú deti, alebo k slovám používaným tajnými službami.

Odborný jazyk má za úlohu umožniť jasnú a účinnú komunikáciu medzi rôznymi špecialistami. Do tejto kategórie patrí úradný jazyk, právnický jazyk, ale napríklad aj špeciálny jazyk používaný šéfkuchármi. Hoci tieto jazyky nemajú za cieľ nikoho zo spoločnosti vylučovať, niekedy im dokáže porozumieť iba expert. Avšak platí, že technický jazyk je plný bariér voči ostatným v dôsledku špecifického slovníka a konkrétneho významu používaných slov.

Väčšina ľudí zvyčajne používa *hovorový jazyk*, ktorému sa vraví aj každodenný jazyk. Ide o jazyk, ktorému väčšina ľudí rozumie, a preto slúži na odovzdávanie informácií a na vzájomné dorozumievanie sa.

Základným cieľom metódy „ľahkého čítania“ capito je vo všeobecnosti účinná transformácia textov, ktoré sú náročné na porozumenie, do hovorového jazyka.

Kľúčové pre túto metódu je zameranie sa na príslušnú cieľovú skupinu alebo jednotlivcov, pre ktorých je daný text určený. Obmedzenia na strane cieľovej skupiny možno hľadať vo dvoch oblastiach: na jednej strane jestvujú všeobecne použiteľné *informačné bariéry*, ktoré musia byť definované pre každú cieľovú skupinu či dokonca jednotlivca; na druhej strane je potrebné prihliadať aj na rozdielne *jazykové znalosti* cieľových skupín či jednotlivcov.

Informačné bariéry

Dobrou správou je, že každý **je schopný** odovzdať zrozumiteľné informácie, **rovnako** ako dokáže zistiť, či a ako bola jeho informácia pochopená. Aby sme mohli ozaj použiť tento koncept, mali by sme sa zamyslieť nad závažnou otázkou: Akým spôsobom vôbec vznikajú informačné bariéry a ako ich možno účinne odstraňovať?

Ako definujeme informačné bariéry? Jestvujú štyri úrovne, na ktorých by mohli tieto bariéry vznikáť.

Prvou úrovňou je úroveň *vnímania*: Som schopný danú informáciu vidieť, počuť, cítiť ju čuchom alebo hmatom? Ak som slepý, neuvidím červenú na semafore; ak som hluchý, nebudem počuť požiarneho poplach.

Druhá úroveň súvisí s *predstavivosťou*. To zahŕňa aj kognitívnu schopnosť alebo skôr kognitívne obmedzenia, ktoré komplikujú celý proces.

Človek môže byť schopný rozoznať, že na komunikáciu sa používajú slová, a dokonca môže mať základnú schopnosť čítať, avšak bohužiaľ nepozná cyriliku. V tom okamihu sa, napríklad, orientácia v moskovskom metre stáva dobrodružstvom.

Ďalšou bariérou sa môže stať rýchlosť, s akou musíte informáciám porozumieť. Predstavte si, že sedíte vo vlaku do Paríža, no čas na prestup na prípoj vo Frankfurte je obmedzený na päť minút. V tejto situácii je obzvlášť nevyhnutné, aby sa k vám všetky informácie dostali v tej najjednoduchšej a najzrozumiteľnejšej podobe, inak sa na váš prípoj nedostanete včas. V stave emočného stresu je vaša schopnosť získavať a spracúvať informácie výrazne obmedzená. Svoje by o tom vedeli rozprávať rodičia, ktorí sa niekedy pustili do domácich úloh z matematiky so svojimi pubertálnymi či zamilovanými deťmi. Ako vidíte, problémy s učením sa alebo tzv. mentálne poruchy sú iba časťou problémov, ktoré možno nájsť na tejto úrovni.

Tretia úroveň má do činenia s *predchádzajúcimi vedomosťami*. Čo ste sa už o tejto téme dočítali a čo o nej už viete? Máte predstavu napríklad o tom, čo môže znamenať nasledujúca veta: „Prerež tú ružu nad tretím očkom“? Dokonca aj keď viete dobre čítať a viete, čo si predstaví pod „ružou“ alebo „očkom“, táto veta vám nemusí poskytnúť žiadne užitočné informácie. Musíte mať istú predchádzajúcu vedomosť, aby ste jej porozumeli. Musíte vedieť, že „očko ruže“ odkazuje na to miesto, kde sa stonka rozvetvuje.

A keď to nevíete z literatúry, možno vám pomôže, ak ste strávili nejaký čas so svojou storkou a dívali ste sa, ako strihá ruže vo svojej záhradke. Alebo inak: ten, kto už má nejakú skúsenosť s nakupovaním na internete, má oveľa lepšiu predstavu o tom, ako si niečo kúpiť

cez internet, než niekto, kto internet ešte nikdy na nič nepoužil. Preto štvrtou úrovňou je *skúsenosť*.

Úrovne znalostí

Každý, kto sa niekedy učil nejaký cudzí jazyk, už akiste počul výraz Spoločný európsky referenčný rámec pre jazykové znalosti. V tomto systéme sú jazykové znalosti celosvetovo definované na stupnici od A1 až po C2, kde A1 predstavuje najnižšiu a C2 najvyššiu úroveň. Jazykové znalosti možno v stručnosti opísať nasledovne:

Úroveň A1: Ľudia na tejto úrovni jazykových znalostí rozumejú známym každodenným výrazom a veľmi krátkym frázam. Rozumejú hovorenému slovu, ak na nich niekto rozpráva pomaly a zrozumiteľne. Ak si spomeniete na svoje začiatky z angličtiny, na túto úroveň jazykových znalostí ste sa dostali zhruba po dvoch rokoch štúdia.

Na úrovni A2 už porozumiete dlhším vetám a váš tematický slovník už obsahuje všetky bežne používané výrazy. Táto úroveň jazykových znalostí sa od vás bude vyžadovať, keď budete chcieť získať povolenie na dočasný pobyt v Nemecku alebo Rakúsku.

Každý, kto chce požiadať o udelenie občianstva, už musí byť aspoň na úrovni B1, hoci na tejto úrovni musia mať texty ešte stále rozumnú dĺžku. Na tejto úrovni je človek schopný zvládnuť celodenný objem komunikácie v zrozumiteľnom štandardnom jazyku. Na túto úroveň sa dostanete približne v čase zavŕšenia povinnej školskej dochádzky; napriek tomu až 40% všetkých dospelých v Nemecku túto úroveň nedosahuje!

Schopnosť čítať komplexné texty a porozumieť abstraktnému obsahu začína človek od zvládnutia úrovne B2. Toto je jazyková úroveň, ktorú používajú v tzv. mienkotvorných novinách. Súčasne však platí, že týmto médiám nebude rozumieť asi polovica celového dospelého obyvateľstva.

Na úrovni C1 už čitateľ dokáže porozumieť komplikovanému obsahu a širokému spektru náročných dlhších textov, rovnako ako aj náročnému faktickému obsahu. Každý, kto číta na úrovni C2, rozumie prakticky všetkému a cíti sa pohodlne aj v prostredí väčšiny odborných jazykov.

			C2	prakticky všetko	Kompetentné používanie jazyka
		C1	široké spektrum komplikovaného obsahu		
		B2	komplexné texty; odborné texty	abstraktný	Samostatné používanie jazyka
	B1	krátke texty; jasná štandardná reč			
	A2	jednotlivé slová; bežne používané výrazy; dôverné témy			Základné používanie jazyka
A1		jednoduché krátke vety; dôverné slová; pomalá a zrozumiteľná výslovnosť			

Čo je také výnimočné na koncepte „ľahkého čítania“ a ako môže čítanie textov založených na tomto koncepte pomôcť?

„Ľahké čítanie“ capito je koncept orientovaný na rozvoj. Základnou tézou v jeho pozadí je v podstate to, že **všetci** ľudia sú schopní naučiť sa čítať.

Koncept predpokladá, že každý je schopný ďalej rozvíjať svoju schopnosť čítať a získavať predchádzajúce vedomosti.

Avšak iba za predpokladu, že má k dispozícii jednoduchý prístup na svojej úrovni schopností a pre svoje predchádzajúce vedomosti.

Koncept „ľahkého čítania“ možno vysvetliť ako model s viacerými úrovňami. Aby sa zaručilo správne pochopenie jednotlivých stupňov, model odkazuje na Spoločný európsky referenčný rámec pre jazykové znalosti a zároveň do týchto kategórií rozdeľuje svoje vlastné preklady.

Prvým stupňom v modeli capito je „ľahké čítanie A1“, ktorého súčasťou je aj obzvlášť jednoduchý úvod. Čo je kľúčové na tejto informácii? Bez čoho sa nemožno zaobísť?

„Ľahké čítanie A2“ sa niekedy definuje aj ako „nizkoprahové budovanie vedomostí“. Informácie a obsah pre čitateľa sú podrobne vysvetlené, vety sú krátke a zrozumiteľné pri použití jednoduchého jazyka.

Tretím a posledným stupňom capito je „ľahké čítanie B1“. Na tomto stupni už ovládame jazyk nezávisle pri použití jasných a štandardných výrazových prostriedkov. Používaný slovník je účinne rozširovaný, štruktúra viet je komplexnejšia a pripúšťajú sa už aj dlhšie vety.

Prístupy

Keďže jednotlivé úrovne jazykových znalostí je potrebné jasne odlíšiť, používame aj ďalšiu metódu. Preklad už nie je iba zjednodušenou variáciou pôvodného textu; namiesto toho sa používajú nasledujúce rozličné analytické prístupy:

1. Kto by mal byť schopný použiť takúto informáciu? Aké sú jeho obmedzenia a akú jazykovú úroveň možno u neho predpokladať?
2. Čo by mal čitateľ s takouto informáciou urobiť? Čo je zámerom poskytovateľa informácie?
3. V akej situácii si čitateľ vytvorí vzťah k takejto informácii? Aký je kontext takejto informácie?

Až keď sú odpovede na tieto otázky zrejmé, možno pristúpiť k vlastnej práci na prekladoch. Presné vedomosti o predpokladoch žiaka patria ku kľúčovým otázkam v kontexte vzdelávania.

Aby sme zredukovali bariéry na strane cieľových skupín, alebo skôr vyvinuli bezbariérové vzdelávanie, metóda capito sa riadi dvoma základnými princípmi:

- **Štandardizáciu kritérií** na základe skúseností, výskumov, zákonov a noriem;
- **Odskúšanie cieľovými skupinami**

Katalóg kritérií

Štandardizované kritériá pre bezbariérové informácie sú obsiahnuté v **Katalógu kritérií capito**.

Katalóg kritérií capito obsahuje všetky požiadavky, ktoré capito používa na vývoj a odskúšanie bezbariérových informácií akéhokoľvek druhu.

Na jednej strane sa na vývoji týchto kritérií podieľali skúsenosti odborníkov siete capito a na druhej strane veda a výskum.

Katalóg kritérií capito pozostáva z piatich sekcií, ktorých cieľom je umožniť individuálny prístup k potrebám príslušníkov cieľových skupín.

Katalóg kritérií capito je rozdelený na nasledujúce sekcie:

1. Všeobecné kritériá pre informácie orientované na cieľovú skupinu
2. Médiá
3. Grafický dizajn
4. Zrozumiteľnosť
5. Obrázky

Okrem toho je každá sekcia rozdelená na ďalšie témy. Napríklad sekcia o zrozumiteľnosti je ďalej rozdelená na témy ako „úroveň viet“, „štruktúra“, „úroveň slov“ a „zvláštnosti nemeckého jazyka“.

Unikátnou vlastnosťou Katalógu kritérií capito je priradovanie kritérií pre všetky druhy postihnutia. Príprava bezbariérových informácií pre rozličné cieľové skupiny, akými sú napríklad slepí ľudia alebo ľudia s poruchami učenia, si vyžaduje rozličné kritériá. Z tohto dôvodu Katalóg kritérií capito priraduje rôznym cieľovým skupinám špecifické kritériá, napríklad: táto cieľová skupina potrebuje tieto kritériá z hľadiska bezbariérového prístupu a zrozumiteľnosti.

Cieľovými skupinami môžu byť napríklad:

- Nevidiaci ľudia
- Ľudia so zrakovým obmedzením
- Nepočujúci ľudia
- Ľudia so sluchovým obmedzením
- Ľudia s telesným postihnutím
- Ľudia s poruchami učenia
- Ľudia s nižším vzdelaním
- Ľudia s iným materinským jazykom
- Starší ľudia

Nižšie uvádzame niekoľko príkladov najdôležitejších kritérií pre tvorbu ľahko čitateľných textov:

Štruktúra a úroveň viet:

- Objasnite funkciu textu (napr. nadpismi, podnadpismi, vysvetlením cieľov).
- Používajte veľkosť písma, ktoré sa ľahko číta (t.j. A1 14-bodové, A2 najmenej 12-bodové).
- Vytvorte pasáže textu, ktoré sa ľahko čítajú (napr. členením na odseky, vymenovaním, riadkovaním).
- Vyjadrujte sa v krátkych vetách a snažte sa vyhýbať rozvitým vetám (napr. pre úroveň A2 by vety nemali byť dlhšie ako 10-12 slov).
- Používajte logické výroky a jednoduchú štruktúru.

Úroveň používaných slov:

- Vyhýbajte sa komplikovaným slovám; zložené slová možno oddeliť spojovníkom.
- Vysvetlite zložité slová pomocou špecifických príkladov, ktoré sa do textu dobre hodia.
- Vyhýbajte sa metaforám, prísloviám a prirovnaniam, pokiaľ nie sú príslušníkom cieľovej skupiny dobre známe.
- Používajte mužské i ženské tvary slov.
- Vysvetlite neznáme slová pomocou slovníčka.

Grafický dizajn:

- Používajte obrázky len vtedy, ak sú orientované na cieľovú skupinu a presne zodpovedajú danej téme.
- Venujte pozornosť bezbariérovému kontrastu farieb.
- Nepreťažujte stranu obsahom – nechajte nejaké voľné miesta, aby si oči čitateľa mohli odpočinúť.

Overovacie skupiny

Preklad a tvorba bezbariérových informácií v súlade s Katalógom kritérií capito je nevyhnutným predpokladom prístupnosti. Aby sa zabezpečila ich dostatočná zrozumiteľnosť a prístupnosť pre každú príslušnú cieľovú skupinu, overenie a odsúhlasenie zo strany zástupcov danej cieľovej skupiny je výslovne nevyhnutné.

Vnímanie	Chápanie	Jestvujúce vedomosti	Jestvujúce skúsenosti
Vidieť	Pocity	Aké informácie o danej téme už čitateľ má	Aké skúsenosti s danou témou už čitateľ má
Počuť	Tempo		
Voňať	Reč		
Chutnať	Ťažkosti s učením sa		
Katalóg kritérií na základe bádania a skúseností		Overovacie skupiny z príslušníkov cieľových skupín	

Toto odsúhlasenie ukáže, či a v akom rozsahu možno vytvorený produkt naozaj používať. Predstavuje určitý spôsob kontroly kvality, ktorý je úzko previazaný s kontrolou účinnosti. Poskytne zreteľné indikácie o tom, či je daný produkt alebo objekt schopný dosiahnuť účinky, na ktoré bol zamýšľaný a vytvorený, alebo nie.

Aby sme mohli poskytnúť informácie orientované na cieľovú skupinu, je potrebné vedieť, kto ju predstavuje. Každý informačný produkt je vytvorený pre špecifickú cieľovú skupinu. Preto je potrebné zdefinovať, kto musí produktu porozumieť.

Pri tvorbe školských textov je vždy prospešné urobiť medzi žiakmi prieskum ohľadne zrozumiteľnosti textu. To je najúčinnější spôsob overovania vhodnosti textov pre potreby škôl.

V tejto súvislosti pracuje **capito** s rozličnými skupinami overovateľov, pričom každá informácia je overená skupinou najmenej troch ľudí. Pre potreby tohto konceptu jedinú schopnosťou, ktorú overovatelia potrebujú, je schopnosť otvorene vyjadriť, čo pochopili, a nie mračiť sa pri snahe prekonať ťažkosti pri čítaní či chápaní textu.

Stretnutia overovacích skupín testujúcich zrozumiteľnosť informácií sú moderované. Poslaním moderátora je klásť vhodné otázky v záujme overenia zrozumiteľnosti informácií.

Je dôležité zúčastneným overovateľom alebo žiakom vysvetliť, že predmetom overovania nie sú oni ale samotný text.

Príklady textov

Princíp metódy „ľahkého čítania“ capito si najlepšie vysvetlíme na príklade. Poďme sa pozrieť na tému zdravotnej starostlivosti.

Predpokladajme, že mnoho ľudí vie, že pravidelná konzumácia jablák prospieva zdraviu.

Túto informáciu možno čitateľovi odovzdať rôznymi spôsobmi. Na webstránke, ktorá je zacielená na priemerného spotrebiteľa, sa môžeme o konzumácii jablák dočítať toto:

Jablká majú vysokú výživovú hodnotu.³

„Jedno jablko za deň je domáca lekárňa“ je známe anglické príslovie. Napriek svojim priaznivým účinkom na zdravie má toto ovocie v skutočnosti zavádzajúci latinský názov „Malus“, čo v preklade znamená zlý, podlý alebo beťársky. Jablko obsahuje viac ako 30 hodnotných minerálnych živín a stopových prvkov; medzi najdôležitejšími spomeňme draslík, ktorý reguluje hladinu vody v našom tele, a železo. Kvôli obsahu mnohých rôznych ovocných kyselín sa mu takisto hovorí prírodná zubná kefka. Z rovnakého dôvodu pôsobí výnimočne priaznivo pri regulácii aktivity našich čriev. Ďalšou esenciálnou zložkou je pektín, ktorý znižuje hladiny cholesterolu, viaže na seba škodlivé látky a vyplavuje ich z tela von. Vedecké výskumy preukázali, že pravidelná konzumácia jablák môže súvisieť so zníženým výskytom chorôb priedušiek a pľúc. Toto je vďaka druhotným rastlinným látkam v jablkách, ktorým sa hovorí katechíny. Toto ovocie tiež obsahuje flavonoidy a karotenoidy, o ktorých sa predpokladá, že znižujú riziko vzniku rakoviny a majú antioxidantný účinok na náš organizmus.

Tento text je dobrou ukážkou toho, že schopnosť porozumieť je oveľa dôležitejšia ako schopnosť čítať slová. Väčšina čitateľov nemá potrebné vedomosti alebo úroveň ovládania jazyka na to, aby naplno porozumela obsahu tohto textu. Na tomto príklade možno ukázať, že väčšina informácií, ktoré sa v našej spoločnosti bežne šíria, ide ďaleko nad rámec toho, čo priemerný občan alebo čitateľ dokáže pochopiť. Dokonca aj nadpriemerní čitatelia by sa mohli pri čítaní takéhoto textu zapotiť.

Ako možno viete, kopírovanie obsahu rôznych webstránok je pre žiakov bežnou praxou. Nanešťastie však od žiakov nemôžeme očakávať, aby úplne porozumeli obsahu takto duplikovanej informácie. Obsah je jednoducho skopírovaný. V konečnom dôsledku tento spôsob vedie k tomu, že žiaci iba čiastočne obohatia svoje vedomosti o danej téme.

V čom je problém? V tom, že texty rôznych brožúr, webstránok a letákov obsahujú príliš veľa odborných vedomostí. Z toho dôvodu čitatelia nie sú schopní využiť pri čítaní textov svoje jestvujúce vedomosti a skúsenosti.

Aké sú jeho dôsledky? Máme pocit, že sme zahlcovaní informáciami. Namiesto toho, aby sme svoje vedomosti prehľbovali, zostávame zaseknutí na našej vlastnej úrovni povrchných vedomostí.

³ <http://www.gesundheit.de/ernaehrung/lebensmittel/obst/apfel>

Ak je priepasť medzi našimi jestvujúcimi vedomosťami a novým obsahom príliš široká, nie sme schopní preklenúť ju. Preto sa zasekneme na úrovni vedomostí, ktoré sme mali pred prečítaním textu, namiesto toho, aby sme naše vedomosti ďalej rozvíjali. Čítame ďalej, avšak nedokážeme nové informácie spojiť s našimi vlastnými, pretože dokážeme využiť iba také informácie, ktorým sme porozumeli.

Prístup podľa metódy „ľahkého čítania“ capito

Kto je mojou cieľovou skupinou?

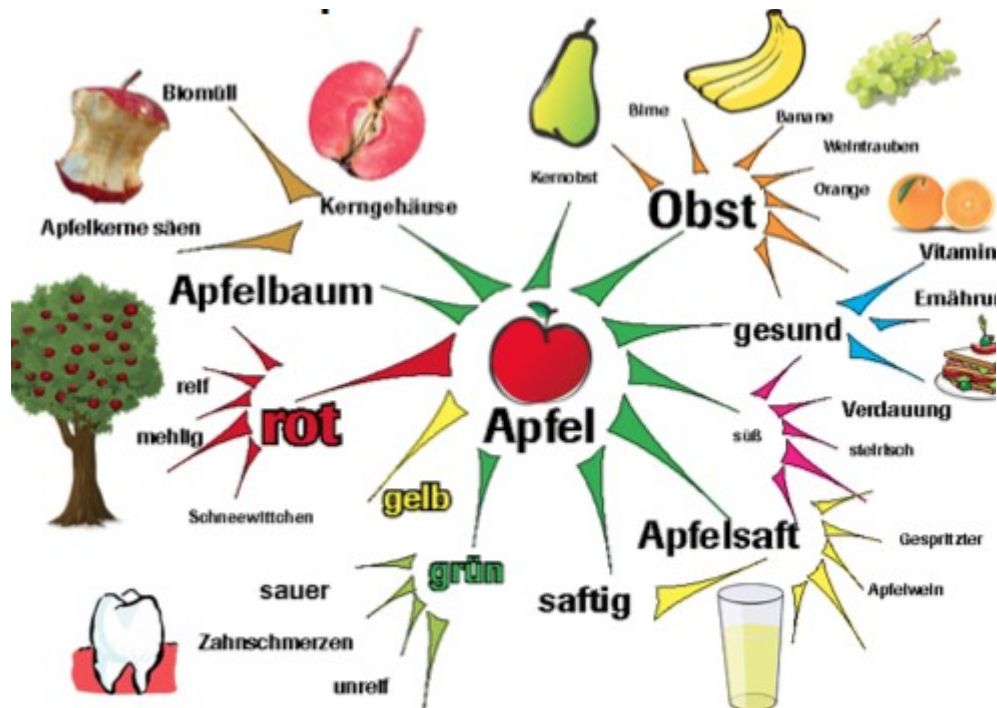
Prvá otázka, ktorú by sme si mali položiť, keď chceme v triede rozoberať zdravotné prínosy jablák, by pravdaže mala znieť: Aká je úroveň jestvujúcich vedomostí mojej cieľovej skupiny? Je podstatný rozdiel, či vyučujete na základnej škole, strednej škole alebo na ešte vyššej úrovni. Predpokladajme teda, že máte v triede stredoškolských žiakov.

Aká je úroveň jestvujúcich vedomostí a skúseností mojej cieľovej skupiny?

Čo vedia žiaci o jablkách? Je veľmi pravdepodobné, že o jablkách už niečo vedia, ak ich niekedy jedli alebo pili jablčnú šťavu. Takže vedia, ako jablko chutí, aký je to pocit, keď ho držia v ruke, aký zvuk začujú vo svojej hlave, keď sa zahryznú do chrumkavého jablka, atď. Tomuto vravíme **skúsenosť**.

Keď žiaci napríklad počujú slovo „jablko“, istotne si v mysli dokážu rozvinúť rozsiahlu mapu. Jablká patria medzi ovocie, rovnako ako hrušky. Jablká majú jadrovník, preto ich radíme k jadrovému ovociu. Vieme o nich aj mnoho ďalších faktov: poznáme jablká červené, žlté aj zelené; z jablka možno vyrobiť sladkú jablčnú šťavu; jablká rastú na stromoch, atď. Čo ešte vedia o účinkoch jablák na naše zdravie? Čím viac informácií si budú vedieť spojiť so slovom „jablko“, tým rozsiahlejší bude nielen ich slovník ale aj ich vedomosti.

Tomuto vravíme **jestvujúce vedomosti**.

Aký cieľ sledujeme čítaním tohto textu?

Chceme dosiahnuť, aby žiaci zjedli jedno jablko denne, pretože je to zdravé, alebo chceme docieľať, aby žiaci pochopili, *prečo* vlastne sú jablká také zdravé? Alebo nám ide o to, aby sa žiaci viac zaujímali o obsah zdraviu prospešných látok v jedle? Predpokladajme, že chceme žiakov motivovať k tomu, aby sami chceli zistiť, **prečo** je jablko také zdravé, a týmto spôsobom zabezpečiť, že odteraz budú jesť jablká každý deň.

Príklady rôznych úrovní jazyka, ako ich vníma capito

Lahké čítanie na úrovni A1:

Vo viacúrovňovom modeli od capito začneme s odovzďovaním základných informácií na úrovni A1. Základné informácie sa budú líšiť podľa toho, kto je adresátom konkrétneho textu a čo týmto textom hodláme dosiahnuť. V tomto prípade by mohol byť napísaný asi takto:

Je jedno príslovie: „Jedno jablko za deň je domáca lekáraň!“

Znamená to, že jesť jablká je zdravé!

A toto príslovie má pravdu:

Jablká sú pre naše telo zdravé a dobré.

Tí, čo jedia veľa jablák,
bývajú menej často chorí.

Tiež sa lepšie cítia
a majú viac sily.

Jablká pomáhajú rozpúšťať jedlo, ktoré zjeme.
Naše ústa po nich zostávajú dlhšie čisté.
Ale aj tak si musíte čistiť zuby!

Ľahké čítanie na úrovni A2:

Nasleduje úroveň A2, na ktorej čitateľom odovzdávame viac informácií. Na tejto úrovni začíname do textu zahŕňať nové informácie a nové slová. Je dôležité robiť to vhodným tempom, to znamená nepoužiť šesť nových termínov v jednom odseku.

Toto sa dá doceliť relatívne ľahko v prípade „slabých čitateľov“. Dostanú príležitosť získať nové skúsenosti, čo znamená nielen to, že dokážu prečítať text ale navyše rozšíria svoje vedomosti. Čítanie pre nich predstavuje osobný úžitok. Aspoň pre tých, ktorí chcú zostať zdraví.

Jedno príslovie vraví: „Jedno jablko za deň je domáca lekárňa!“

A toto príslovie je pravdivé.

Jablko obsahuje mnoho zdravých látok,
ktoré sú prospešné pre naše telo.

Napríklad látky,

ktoré znižujú obsah nezdravých tukov v našej krvi.

Alebo látky, ktoré nám pomáhajú lepšie stráviť jedlo.

Tieto látky takisto nášmu telu pomáhajú
zbavovať sa škodlivín.

Tiež platí,

že ak ľudia jedia veľa jablák,

nebývajú tak často chorí na pľúca alebo priedušky.

Jestvujú aj domnienky,

že jablká môžu znižovať riziko vzniku rakoviny.

Jablká takisto obsahujú množstvo rôznych ovocných kyselín.

Tieto ovocné kyseliny rozpúšťajú zvyšky jedál v našich ústach.

Preto sa jablkám niekedy hovorí aj „prírodná zubná kefka“.

To však neznamená,

že jedením jablák môžete nahradiť čistenie zubov!

Lahké čítanie na úrovni B1:

B1 je tretia úroveň, teda úroveň hovorového jazyka.

Na tejto úrovni používa jazyk väčšina obyvateľstva. Toto je takisto úroveň, ktorú môžu dosiahnuť menej dobrí čitatelia, ak dokážu získať potrebné predchádzajúce vedomosti.

Žiaci, u ktorých už tieto vedomosti jestvujú, začínajú na tejto úrovni a segmenty z úrovne A2 používajú len vtedy, keď ich potrebujú.

Jedno anglické príslovie znie: „Jedno jablko za deň je domáca lekárň!“

A vskutku, jablko má vysokú výživovú hodnotu: obsahuje viac ako 30 minerálnych živín a stopových prvkov. Zdravé a dôležité sú najmä **draslík** a **železo**.

Jablko takisto obsahuje množstvo rozličných **ovocných kyselín**. Ovocné kyseliny rozpúšťajú zvyšky jedál. Preto niektorí nazývajú jablko „prírodná zubná kefka“. Tým však nechceme povedať, že konzumácia jablák nahrádza starostlivosť o zuby! V každom prípade, jablká pomáhajú povzbudzovať činnosť čriev, čo znamená, že nám pomáhajú tráviť našu potravu.

Ďalšou dôležitou zložkou je **pektín**. Pektín znižuje hladiny cholesterolu a pomáha telu vyplavovať škodlivé látky.

Ľudia, ktorí často jedia jablká, menej často trpia chorobami pľúc a dýchacieho ústrojenstva. Vedecké výskumy naznačujú, že zodpovedné sú za to rastlinné látky v jablkách, ktorým sa hovorí **katechíny**.

Jablká tiež obsahujú látky akými sú flavonoidy a karotenoidy, o ktorých sa predpokladá, že znižujú riziko vzniku rakoviny.

Záver

V prípade viacúrovňového modelu „lahkého čítania“ od capito je zreteľná orientácia na cieľovú skupinu. Tieto cieľové skupiny sú oddelené a pre každú z nich sa používa špecifický jazyk, napríklad „lahký jazyk“ pre prvú skupinu, „jednoduchý jazyk“ pre nasledujúcu a „náročný jazyk“ pre poslednú. Model sa navyše snaží analyzovať, **aké** informačné bariéry sa môžu vyskytnúť pri konkrétnej cieľovej skupine, vrátane bariér vo vnímaní alebo v predstavivosti.

Okrem toho je dôležité vedieť, akú úroveň jestvujúcich vedomostí a skúseností má tá-ktorá cieľová skupina. Predchádzajúce vedomosti a skúsenosti sú vždy individuálne a líšia sa od jednej osoby k druhej, avšak majú tendenciu byť na podobnej úrovni pre celú sociálne spriaznenú skupinu. To znamená, že nie je potrebné analyzovať jestvujúce vedomosti u každého jednotlivého čitateľa, ale skôr len u typického predstaviteľa danej cieľovej skupiny.

Pre vopred definované cieľové skupiny používame kritériá pre písanie a vytváranie informačných produktov na základe Katalógu kritérií capito. Týmto spôsobom vytvárame bezbariérové a zrozumiteľné informácie pre konkrétnu cieľovú skupinu.

Vezmime si príklad kritérií pre úroveň A2:

Veľkosť písma najmenej 12-bodové, ešte lepšie 14-bodové; riadkovanie nie viac ako 1,5-násobok; používame bezpätkové písmo zarovnané vľavo; veta by nemala obsahovať viac ako 10-12 slov; odseky by nemali mať viac ako 6-8 riadkov; vyhýbame sa dvojitým záporom...

Analyzovať cieľovú skupinu a jej vedomostný kontext je prinajmenej rovnako dôležité ako oddeľovať podstatné informácie od nepodstatných; dosiahneme tým, že čitatelia sa nebudú textom cítiť „zahľtení“. Nezáleží na tom, či dlhé, mätky a komplikované texty doplníme obrázkami alebo nie, pretože príliš je skrátka príliš.

nueva

Základy

nueva je hodnotiaci model, ktorý vyvinula organizácia atempo na vyhodnotenie služieb poskytovaných ľuďom s ťažkosťami a poruchami učenia. Používa sa už 15 rokov a k dnešnému dňu nueva do vyhodnocovacích procesov zapojila asi 15 tisíc užívateľov spomedzi ľudí s ťažkosťami či poruchami učenia. Okrem toho bol tento model využitý aj v iných oblastiach, predovšetkým na pomoc neplnoletým.

nueva používa participatívno - emancipatívny prístup k hodnoteniu. Pri použití modelu nueva sa užívatelia aktívne zúčastňujú na všetkých fázach hodnotenia. Vo fokusových skupinách spočiatku definujú, ktorá vlastnosť danej služby je pre nich najdôležitejšia. Na základe toho sa vytvoria dotazníky, ktoré obsahujú kritériá identifikované užívateľmi. Pred začiatkom vyhodnotenia sú tieto dotazníky ešte raz prediskutované s užívateľmi ako aj s poskytovateľmi služby, pričom sa zaznamenajú ciele pre každú otázku. Ďalším krokom je prieskum medzi ostatnými užívateľmi pomocou dotazníkov. Tieto dotazníky vyplňajú dokonca aj ostatní ľudia v pozícii užívateľov, ktorí úspešne ukončili dvojročné učňovské vzdelávanie, čím sa stali spôsobilými na povolanie. Názov nueva pochádza zo skratky nemeckého spojenia „**Nutzer und Nutzerinnen evaluieren**“, čo v preklade znamená „užívatelia a užívatelky vyhodnocujú“.

Vysoký stupeň účasti z radov užívateľov modelu nueva preto slúži nielen ako zbierka ucelených dát o ich skúsenostiach a vnímaní. Rovnako dôležitý je tiež proces samotného zapojenia užívateľov, keďže ich hlas je vypočutý a docenený a dostanú príležitosť zhostiť sa novej úlohy.

nueva v projekte SoIL

Vyhodnotenie uplatňovania metód SoIL počas vyučovacích hodín ťaží z rôznych hľadísk modelu nueva. *Po prvé*, fokusové skupiny žiakov sa konajú pred uplatnením metód SoIL aj po nich. Zistené výsledky sú zahrnuté do katalógu cieľov prostredníctvom hodnotiaceho formulára. *Po druhé*, učitelia a žiaci si *spoločne* zvolia ciele, ktoré sa uplatňovaním metód majú dosiahnuť. *Po tretie*, po uplatnení metód sa medzi žiakmi vykoná prieskum o tom, do

akej miery boli zvolené ciele *dosiiahnuté*. Týmto spôsobom by sa mal naštartovať transparentný proces vzájomnej komunikácie medzi učiteľmi a žiakmi ohľadne cieľov a úspechov vyučovacích hodín.

Hodnotiaca procedúra

V praxi sú metódy SoIL hodnotené pomocou online alebo papierového dotazníka, ktorý pozostáva z piatich oblastí:

1. Výber a popis konkrétnej metódy
2. Voľba cieľov v súčinnosti so žiakmi
3. Príprava metód a ich odskúšanie
4. Vyhodnotenie uplatňovania metódy
5. Odovzdanie žiackych a učiteľských dotazníkov

Vyhodnotenie

Vyhodnotenie je úplne anonymné a nijako neidentifikuje jednotlivé školy alebo učiteľov. Jeho výsledky sa použijú v priebehu ďalšieho uplatňovania projektu.

Nižšie uvádzame konkrétne príklady inštrukcií a dotazníkov ako vzory.

Digitálne začleňovanie

Úvod

Na jednej strane digitálne začleňovanie znamená podporovať alebo skôr umožňovať začleňovanie ľudí do spoločnosti prostredníctvom digitálnych médií (napr. komunikácia pomocou aplikácie pre ľudí bez použitia vlastného jazyka), na druhej strane má podporovať začleňovanie ľudí do digitálnej spoločnosti (napr. funkcia hlasového výstupu umožňuje nevidiacim ľuďom a ľuďom s ťažkosťami pri čítaní prečítať text).

Cieľom digitálnych médií je potenciálne umožniť všetkým ľuďom zúčastňovať sa na živote spoločnosti vrátane vzdelávania, a napomáhať, aby sa stali súčasťou digitálnej spoločnosti ako aj používať internet a ďalšie digitálne nástroje a technológie.

Dnes sa objavujú nové príležitosti na začleňovanie do vzdelávania, predovšetkým prostredníctvom rýchleho rozširovania mobilných zariadení. Od smartfónov a tabletov sa očakáva, že pomôžu inovovať učenie sa i vyučovanie mnohými rôznymi spôsobmi, vrátane individualizovaného, okamžitého a mobilného prístupu k vzdelávacím príležitostiam pre všetkých.

Výskumy naznačujú, že mobilné zariadenia majú už dnes hlboký účinok na pedagogiku aj na učiacich sa. Zdá sa, že povzbudzujú vyššie zapojenie žiakov do vzdelávania ako aj spoluprácu medzi žiakmi navzájom (napr. prostredníctvom pridelovania osobných tabletov na niektorých stredných školách – Hodnotiaca štúdia, 2013).

Žiakom so špecifickými potrebami mobilné technológie umožňujú ešte širšiu individualizáciu študijných materiálov a ich prispôsobovanie svojmu vlastnému štýlu učenia sa. Vďaka výkonným zabudovaným funkciám dostupnosti sú mobilné zariadenia oveľa dostupnejšie ako stacionárne počítače. Široká škála aplikácií v oblasti učenia sa, komunikácie, sebaujadrenia, mobility a sebariadenia robia z mobilných zariadení, akými sú tablety, spoľahlivého spoločníka pre začleňujúce vzdelávanie.

Ľudia, ktorých schopnosť učiť sa je obmedzená (najmä kvôli ťažkostiam pri čítaní), môžu využiť funkciu VoiceOver bežne zabudovanú do mobilných zariadení. Pomocou niekoľkých zmien v nastaveniach je možné použiť mobilné zariadenie na hlasné čítanie obsahu internetových stránok alebo iného digitalizovaného textu. Táto funkcia funguje najlepšie vtedy, ak je tento obsah napísaný v ľahko čitateľnom jazyku.

Mobilné zariadenia ponúkajú množstvo podporných funkcií aj v oblasti písania. Jestvuje napríklad automatická funkcia opravy nesprávne napísaného textu, ktorá je hojne rozšírená už mnoho rokov. Okrem toho jestvuje aj možnosť diktovať text a využiť pri tom zabudovanú funkciu dokončovania slov. Aplikácia diktátu umožňuje ľuďom napísať text aj keď nie sú schopní urobiť to ručne.

Ďalšou príležitosťou, ktorú mobilné zariadenia ponúkajú na podporu začleňujúceho vzdelávania, je jednoduchý spôsob, akým možno vytvoriť ľahko zrozumiteľné študijné materiály pri použití multimedialného obsahu. S aplikáciou, akou je Book Creator, je jednoduché vytvoriť knihy, ktoré obsahujú multimedialne prvky akými sú obrázky alebo video či audio súbory. To umožňuje žiakom používať rôzne zmysly na prístup k danému obsahu.

Podobne je to pri tvorbe učebných kartičiek. Na trhu je niekoľko aplikácií, ktoré uľahčujú tvorbu učebných kartičiek vrátane obrázkov, textov a audio súborov, ktoré slúžia na podporu učenia sa žiakov s rozličnými schopnosťami.

Vzdelávacie organizácie budú môcť postupne vyvíjať nové schopnosti v záujme toho, aby poskytovali viac začleňujúce a individualizované vzdelávanie ľuďom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami ale aj bez nich. V dlhodobom horizonte by mal celý európsky vzdelávací sektor rôznymi spôsobmi ťažiť z výstupov tohto projektu, keďže vzdelávacie organizácie budú schopné lepšie začleniť rozmanité kategórie žiakov do svojich vzdelávacích ponúk. Učitelia budú musieť rozvíjať schopnosti potrebné na používanie mobilných zariadení pri nastavovaní parametrov začleňujúceho vzdelávania. Žiaci so špecifickými potrebami budú mať na výber z lepších možností a budú schopní zúčastňovať sa na bežnom vzdelávaní ako hocikto iný.

Aplikácie na lepšie zapojenie a spoluprácu všetkých žiakov

Nasledujúce aplikácie sú k dispozícii pre všetkých žiakov, ktorí majú pripojenie k internetu, čiže pre tých, ktorí majú notebooky, smartfóny alebo tablety. Ak je učiteľ jedinou osobou v triede, ktorá má smartfón alebo tablet, najvhodnejšia je prvá aplikácia Plickers.

Plickers

Aplikácia Plickers umožňuje uskutočňovať prieskumy alebo krátke vedomostné testy žiakov v triede. Žiaci samotní nepotrebujú mať prístup k mobilným zariadeniam, pretože svoju spätnú väzbu poskytujú prostredníctvom vytlačenej čiarových kódov. Odpovede sú

zaznamenávané pomocou kamery zabudovanej do smartfónu alebo tabletu. Prostredníctvom bezplatnej jednorazovej registrácie na webstránke možno aplikáciu (dostupnú pre systémy iOS a Android) aktivovať a zadávať otázky.

AnswerGarden

AnswerGarden je ideálnym online nástrojom na rýchle zozbieranie krátkych odpovedí, nápadov a inej spätnej väzby od žiakov. Vložené výrazy sa objavujú v reálnom čase vo forme slovného oblaku. Táto služba je bezplatná a nevyžaduje sa ani žiadna registrácia.

Kahoot

Kahoot je interaktívna kvízová hra pre celú triedu. Otázky sa premietajú na stenu pomocou projektora a žiaci na ne môžu odpovedať prostredníctvom svojich mobilných zariadení.

Book Creator

Pomocou tejto aplikácie sa dajú vytvoriť jednoduché elektronické knihy. Aplikácia je dostupná pre systémy iOS a iPad; ak tieto systémy nie sú k dispozícii, treba ísť na webstránku pomocou prehliadača Google Chrome. Táto aplikácia umožňuje aj vytváranie individualizovaných elektronických kníh deťmi. Namiesto písania celého textu možno obsah knihy jednoducho nahovoriť a nahráť! Možno k nej takisto pridať doplnujúce fotografie, videá, hudbu alebo kresby detí.

Učebné aplikácie

Jestvujú rôzne učebné aplikácie, ktoré sú vhodné pre všetky deti, či už majú ťažkosti pri učení alebo nie. Radi by sme vyzdvihli niektoré aplikácie, ktoré fungujú na všetkých mobilných zariadeniach (napr. LearningApps.org) ale aj niektoré iné aplikácie, ktoré síce fungujú len s operačným systémom iOS ale zato sú pedagogicky veľmi hodnotné a majú vynikajúce možnosti nastavenia (napr. finger numbers, Bitsboard a aplikácie od LIFEtool). Veľmi zaujímavé sú aj vzdelávacie hry od Osmo, ktoré boli vyvinuté pomerne nedávno a kombinujú skutočný a virtuálny svet.

Learningapps.org

Webstránka LearningApps.org je prístupná z každého mobilného zariadenia. Stačí si otvoriť akýkoľvek prehliadač (napr. Internet

Explorer, Firefox alebo iný), vložiť doň adresu a môžete vytvárať interaktívne alebo multimediálne cvičenia. Na výber máte z rôznych šablón, ktoré stačí naplniť obsahom (napr. pridelenie a zadávanie úloh alebo videí).

Bitsboard

BITSBOARD

Bitsboard je skvelá aplikácia na tvorbu vzdelávacích hier obsahujúcich obrázky, videá a zvuky. Navyše umožňuje z internetu stiahnuť mnoho učebných katalógov nazývaných tabule. Po vytvorení prístupu na ňom možno spustiť viac ako 30 rôznych vzdelávacích hier, od hier na precvičenie pamäti až po kvízy.

Učebné aplikácie od LIFEtool

Aplikácie od LIFEtool sú výnimočné vďaka svojej prispôsobivosti, spätnej väzbe orientovanej na užívateľa a rozsiahlych možnostiach vyhodnotenia. V kombinácii s voliteľným skenovaním a funkciou editora, ktorá umožňuje zahrnutie osobných materiálov akými sú fotografie a texty, sa dajú vyvíjať jedinečné učebné programy. Úspešné používanie učebných materiálov určuje predovšetkým

obsah, ktorý môžu užívatelia ďalej uplatniť pri vlastnom vnímaní a skúsenostiach. Práve z tohto dôvodu tieto programy predstavujú vynikajúci príspevok k vzdelávaniu.

Osmo

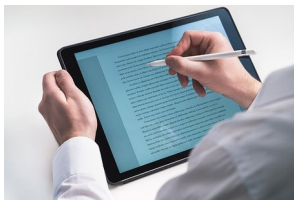
Osmo je systém, ktorý interaktívne kombinuje virtuálny svet hier s realitou. Tento systém umožňuje učenie sa nových slov a počítanie, pričom podporuje tvorivosť. Osmo pozostáva predovšetkým zo základne pre iPad a výkyvného zrkadla na prednej kamere zariadenia. Možno k nemu pridať aj malé tabuľky s číslami, kockami, tangram hlavolamami a písmenami, podľa potrieb a variácií hry. Nové hry (napr. kódovanie) sú pravidelne vyvíjané a pridávané do systému.

Obsluha tabletov

Tablety sa od seba líšia predovšetkým na základe používaných operačných systémov. Najbežnejšie operačné systémy sú **Android** (používajú ho napr. tablety od Samsungu, Huawei alebo Asus), **iOS** (čo je operačný systém Apple pre iPad a iPhone) a **Windows** (používa ho napr. Microsoft Surface).

Príručka k iPadu v zrozumiteľnom jazyku

S touto príručkou sa naučíte najdôležitejšie úkony s iPadom. Navyše sa naučíte niečo o užitočných nastaveniach iPadu. Zároveň vám príručka ukáže, ako môže iPad pomôcť rozvíjať schopnosť písať a čítať. Okrem toho sa z nej naučíte, ako z internetu sťahovať aplikácie. Príručka vás oboznámi aj s aplikáciou, s ktorou môžete vytvoriť svoje vlastné knihy s textom, fotografiami a nahrávkami video

a audio súborov. Najlepší spôsob, akým príručku využiť, je zaobstarat' si vlastný iPad. Potom sa už iba krok za krokom riadite inštrukciami z príručky.

Bezbariérové funkcie (len pre iOS)

Podpora pre bezbariérové funkcie, ktoré uspokojujú rozličné potreby ľudí s ťažkosťami a poruchami učenia je najjednoduchšie dostupná v operačnom systéme iOS (pre iPad a iPhone). Ak sa chcete dostať k zoznamu bezbariérových funkcií, musíte otvoriť zložku s nastaveniami, v príslušnom menu vybrať položku „Všeobecné“ a následne kliknúť na Bezbariérové funkcie.

V ďalšom texte vám detailnejšie predstavíme niektoré bezbariérové funkcie.

Vidieť

Pre nevidiacich ľudí a ľudí so zrakovým obmedzením ponúka iPad niekoľko veľmi užitočných možností. Pozri link s inštrukciami: <https://lessonup.io/app/embed/TbviWMu35Ly4oScwT>

Väčší text a kľúčové tvary

Takisto je možné jednoducho svojim potrebám prispôbiť tvar tlačidiel a veľkosť textu. Pozri tiež: <https://lessonup.io/app/embed/jfcSMBR2RiNan8iwg>

VoiceOver

Jednotlivé časti textu ako aj obsah celej obrazovky možno prečítať nahlas pomocou funkcie VoiceOver. Toto je veľmi užitočný nástroj pre ľudí s ťažkosťami pri učení sa ako aj pre nevidiacich. Pozri tiež:

<https://lessonup.io/app/embed/bFYoiFhhqbPY9Dz5a/QqGjhJubrBmm4iGga>

Switch Control

Ľudia s motorickými poruchami môžu rovnako dobre používať iPad pomocou funkcie Switch Control. Týmto spôsobom je možné využiť celú obrazovku na obsluhu iPad-u; v prípade potreby možno iPad napojiť aj na externé tlačidlo a ovládať ho takto. Pozri tiež:

<https://lessonup.io/app/embed/LqwGttmLcv3D2fj3B>

Diktovanie a dokončovanie slov

Ak má niekto ťažkosti s písaním, možno texty aj nadiktovať. Pozri tiež:

<https://lessonup.io/app/embed/5EHZKof99MqFywZcd/6CbFBLmbPSPxY9nFD>

Siri

Aplikácie možno otvárať a štandardné príkazy a želania možno vykonávať aj pomocou funkcie VoiceControl.

Augmentatívna a alternatívna komunikácia

Niektorí ľudia majú ťažkosti pri komunikácii všeobecne a najmä pri jazykovej komunikácii so svojím okolím v dôsledku vrodeného alebo získaného postihnutia. Niektorí z nich trpia ťažkými obmedzeniami v rôznych oblastiach svojho vývinu, zatiaľ čo iní majú problémy len pri komunikácii s cudzími ľuďmi, keďže ich známi im rozumejú. Avšak každý z nich je v značnej miere obmedzený pri svojej snahe zúčastňovať sa na živote spoločnosti a viesť autonómny život. Vďaka podporovanej komunikácii môžu títo ľudia dosiahnuť významné zlepšenie v kvalite svojej komunikácie s okolím.

V tejto kapitole si preto predstavíme dve aplikácie vyvinuté na uľahčenie podporovanej komunikácie.

LetMeTalk

LetMeTalk je bezplatná aplikácia uľahčujúca podporovanú komunikáciu vo všetkých oblastiach života tým, že všetkým ľudským bytostiam dáva hlas. LetMeTalk umožňuje zoradiť obrázky v zmysluplnom poradí a následne prečítať tento rad obrázkov nahlas ako vetu. Toto zoradovanie obrázkov je tiež známe ako ACC (augmentatívna a alternatívna komunikácia).

Go Talk Now

Aplikácia Go Talk Now bola vyvinutá pre operačný systém iOS a je previazaná s komunikačnými zariadeniami GoTalk. Základnou myšlienkou tejto aplikácie je vytvoriť individuálne komunikačné rozhranie.

Multimediálna advokácia

Kľúčové slová

Advokácia – postavenie sa za vlastné záujmy alebo záujmy ostatných; toto možno docieľiť s podporou ostatných alebo bez nej.

Učenie sa – získavanie vedomostí alebo schopností prostredníctvom štúdia, zážitkov alebo vyučovacieho procesu.

Multimédiá – použitie širokej škály umeleckých alebo komunikačných prostriedkov, napr. obrázku, textu, slova, videa, zvuku, tanca, vystúpenia, umeleckého diela, atď. Prístup zameraný na jednotlivca – spôsob práce s relevantnou osobou (napr. žiakom), ktorá sa na procese aktívne zúčastňuje, ktorej hlas má váhu a ktorá sa nezasekne uprostred procesu. V oblasti vzdelávania sa na opis uvedeného spôsobu práce často používa aj termín prístup zameraný na žiaka.

Osobné učenie – označuje vyučovanie, pri ktorom sú tempo učenia sa ako aj prístup vyučujúceho optimalizované pre potreby každého žiaka. Ciele vzdelávania, prístup vyučujúceho aj obsah vyučovania (a jeho postupnosť), to všetko možno prispôbiť potrebám žiaka. Takisto platí, že učebné aktivity sú pre žiakov zmysluplné a relevantné, určené ich záujmami, a často iniciované nimi samými.

Učenie – prístup založený na multimediálnej advokácii vníma učenie ako zámernú, cieľavedomú, aktívnu a spoločnú aktivitu so zdieľanými právomocami, ktorá žiakom poskytuje príležitosti na to, aby rozvíjali svoje vedomosti a schopnosti prostredníctvom zvedavosti, tvorivosti a účasti.

Všeobecný dizajn (úzko súvisiaci so začleňujúcim dizajnom) – označuje široké spektrum myšlienok uplatňovaných pri navrhovaní budov, výrobkov a prostredí, ktoré sú vo svojej podstate prístupné pre starších ľudí, pre ľudí s postihnutím aj pre ľudí bez postihnutia.

Pozadie

Pred vyše 15 rokmi sa Výskumné centrum pre médiá na University of East London (Centrum RIX) začalo zaoberať úlohou nájsť spôsoby, akými možno pomôcť žiakom s poruchami učenia rozvíjať svoje schopnosti seba-advokácie.

Táto výskumná práca postupne viedla k vyvinutiu prístupu nazvaného multimediálna advokácia. Tento prístup je založený na praktikách zameraných na jednotlivca a princípoch seba-advokácie. Prudký rozvoj v oblasti mobilných technológií po roku 2010 viedol k transformácii mnohých škôl a pomohol žiakom navzájom spolupracovať a chopiť sa aktívnejšej úlohy v rámci triedy. V priebehu mnohých rokov sa Centrum RIX zapojilo do

mnohých výskumných projektov, snažiac sa objaviť inovatívne spôsoby skvalitnenia života ľudí s poruchami učenia prostredníctvom používania nových mediálnych technológií. V rámci tejto práce sa nám tiež podarilo vyvinúť portfólio nástrojov, kurzov, smerníc, prípadových štúdií a študijných materiálov ťažiacich z rozvoja mobilných technológií, ktoré sú stále viac optimalizované pre potreby užívateľov a finančne stále dostupnejšie a ktoré môžu pomôcť školám a učiteľom pri budovaní začleňujúceho a participatívneho vzdelávania, v ktorého centre stojí jednotlivec.

V posledných rokoch sa zvýšila rozmanitosť žiakov v triedach, ktoré dnes zahŕňajú žiakov s poruchami učenia, nedávno došlých migrantov, žiakov zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia a ďalších. Táto rozmanitosť žiakov kladie zvýšené nároky na danosti žiakov, ich kognitívny rozvoj, schopnosti a vedomosti. Podľa výskumov môže byť medzi žiakmi vo veku šesť rokov až dvojnásobný rozdiel v oblasti kognitívneho rozvoja (Cor, J.W. 2017). Ako možno navrhnuť kurikulum, spôsoby vyučovania a zážitky z učenia sa pre triedy, ktoré sa vyznačujú takou rozmanitou skladbou žiakov? Ako to dosiahneme v praxi? Ako dokážeme naplniť potreby všetkých žiakov?

Definícia

Multimediálna advokácia je založená na technológiách digitálnej fotografie ako aj tvorby audio a video súborov, ktoré sú stále viac optimalizované pre potreby užívateľov a umožňujú žiakom vytvárať vlastný multimediálny obsah v záujme lepšej organizácie svojho myslenia, posilňovania svojich spomienok a jasnejšieho vyjadrenia svojich priorít a názorov. Ťaží z princípov seba-advokácie, praktík zameraných na jednotlivca, všeobecného dizajnu a všeobecného dizajnu pre učenie sa; umožňuje učiteľom a pedagógom vytvárať, navrhovať a praktizovať spôsoby učenia sa, ktoré vyhovujú potrebám všetkých žiakov.

V prípade multimediálnej advokácie nejde len o používanie technológií a softvéru; oveľa dôležitejší je tu spôsob práce zameraný na jednotlivca, pri ktorom učelia, žiaci a rodičia spolupracujú ako partneri. Spôsob práce, pri ktorom žiaci stoja v centre procesu vlastného učenia sa, aktívne sa na ňom zúčastňujú a nikto z nich sa v ňom nezasekne! Tento spôsob je stelesnením ľudského práva na vzdelanie, práva komunikovať, práva voľby, práva byť rešpektovaný a začlenený. Aby došlo k uplatneniu týchto práv, žiaci musia byť autonómni; práve preto ich schopnosti seba-advokácie ležia v centre prístupu.

Pre koho je určená?

Prístup multimediálnej advokácie je určený pre žiakov s rozličnými schopnosťami i pre tých, ktorí ich podporujú. Cieľom tohto prístupu je zaangažovať a motivovať **žiacov s rozličnými schopnosťami**, aby prevzali kontrolu nad svojim životom a vzdelávaním, prezentovali vlastné myšlienky a názory a prijali aktívnu úlohu v procese učenia sa a neskôr aj v procese prijímania rozhodnutí.

Ako sa používa?

Prístup multimediálnej advokácie kladie žiaka doprostred procesu vzdelávania a učenia sa, pričom uznáva dôležitosť partnerstva medzi učiteľmi, žiakmi a rodičmi/opatrovníkmi ako aj širšími okruhmi ich podpory.

Učitelia, rodičia a žiaci spolupracujú v záujme definovania toho, čo žiakov motivuje, čo je pre nich dôležité, aké sú ich zručnosti a schopnosti a aké sú ich potreby.

V priebehu svojho vzdelania každý žiak stále lepšie chápe svoje vlastné práva, stáva sa sebedomejším a pri vhodnej podpore je schopný prevziať pevnejšiu kontrolu nad svojim vlastným vzdelávaním a napredovaním.

Aby prístup multimediálnej advokácie fungoval, možno použiť širokú škálu nástrojov. Počínajúc perom a papierom, obrázkami, obrazmi, symbolmi, referenčnými objektmi, umením atď. a končiac digitálnymi kamerami, mikrofónmi, videokamerami, slúchadlami, počítačmi, ovládačmi, hernými konzolami, tabletmi a ďalšími technickými vymoženosťami.

Tvorivosť zohráva v prístupe multimediálnej advokácie dôležitú úlohu; preto sú učitelia povzbudzovaní, aby boli tvoriví a používali pomôcky a vybavenie, ktoré pomáhajú jednotlivcom, ktorých majú oni za úlohu podporovať.

K hlavným pracovným princípom multimediálnej advokácie patria praktiky zamerané na jednotlivca, seba-advokácia, všeobecný dizajn a všeobecný dizajn pre učenie sa. Každý jednotlivec sa narodí s rôznymi danosťami a schopnosťami. Každý ľudský tvor má právo byť nezávislý, suverénny a autonómny. Základné ľudské práva platia pre každého jednotlivca rovnako, preto žiaci s poruchami učenia majú rovnaké právo byť vypočutí, právo na vzdelanie a zamestnanie, nezávislosť a začlenenie. Ľudia s poruchami učenia sú niekedy vyčleňovaní z dôvodu svojich komplexných dodatočných potrieb. Poslaním multimediálnej advokácie je objaviť motivácie, zručnosti a schopnosti každého jednotlivca a umožniť mu postaviť sa za svoje práva a zapojiť sa do procesu svojho vzdelávania a plánovania vlastného života.

Každý má potenciál učiť sa, preto je našou úlohou zistiť, čo motivuje každého jednotlivca, čo má rád, aký je jeho obľúbený štýl učenia sa, aké sú jeho prednosti a následne oceniť tieto prednosti a využiť tieto informácie pri plánovaní ich učebných zážitkov a navrhovaní postupov učenia, ktoré vyhovujú potrebám každého jednotlivca. V momente, keď odhalíme a začneme si vážiť motivácie a prednosti každého žiaka, otvoria sa pred nami nové príležitosti.

Učitelia a podporní pracovníci získajú lepšiu predstavu o komunikačných procesoch, o nástrojoch a prístupoch zameraných na jednotlivca, o advokácii, emancipácii a začleňovaní. Budú schopní premýšľať nad svojimi praktikami, všímať si vlastný spôsob komunikácie a budú vedieť a chápať, ako sa dá zdokonaľiť. Budú vedieť identifikovať rôzne formy komunikácie, vrátane reči tela a neverbálnej komunikácie, a budú schopní chápať ich význam. Budú schopní podporiť svojich klientov pomocou multimediálnych nástrojov. Tento proces v nich prebudí hlboký zmysel pre emancipáciu, čo bude pre nich zdrojom pocitu uspokojenia a radosti. Učitelia a podporní pracovníci takisto rozvinú technické zručnosti a sebadôveru, ktoré ich obohatia osobne ako aj profesionálne.

Všetci žiaci, vrátane tých s ťažkým postihnutím a špeciálnymi potrebami, sa naučia, že ich snaha o komunikáciu sa stretáva s ocenením a reakciou. To v nich na oplátku prebudí motiváciu komunikovať ešte viac, keďže už budú vedieť, že sa im načúva. Čím viac sa toto

bude diať, tým viac sa všetci zúčastnení naučia – ak ľudia dostanú príležitosť komunikovať a cítia, že ich hlas sa stretáva s ocenením a reakciou, zvyšuje sa pravdepodobnosť, že budú „hovoriť“ znova, čo spôsobuje komunikačné charakteristiky, ktoré vedú k aktívnemu zapájaniu.

K výsledkom uplatňovania prístupu multimedialnej advokácie patrí, že:

- Každý žiak je docenený, začlenený, rešpektovaný, zapojený a motivovaný.
- Všetci žiaci s rozličnými schopnosťami dostanú príležitosť, aby ich hlas bolo počuť a aby mohli zohrávať aktívnu úlohu pri v procese učenia sa a plánovania vlastnej budúcnosti.
- Učiteľia a podporní pracovníci si uvedomujú, že každý žiak má určitý potenciál a zámer komunikovať, učiť sa a napredovať; jediné, čo sa od nich očakáva, je načúvať a reagovať.

K najdôležitejším bariéram a problémom patria čas a postoje

Riaditelia škôl by mali:

- poskytnúť svojim zamestnancom dostatok času na prácu so žiakmi so špeciálnymi potrebami, aby im umožnili navzájom sa spoznať a rozvinúť bezpečný a vzájomný vzťah;
- umožniť učiteľom podniknúť uvážené riziko v duchu hesla „Risk je zisk“;
- vytvoriť také pracovné prostredie, ktoré podporuje tvorivosť, a podporovať rozličné spôsoby práce;
- zabezpečiť, aby ich zamestnanci mali dostatok času na premýšľanie a vzájomné zdieľanie informácií a nápadov, čo im umožní učiť sa jeden od druhého a navzájom sa podporovať;
- zaručiť, aby sa ich školy zasadili za zmenu jestvujúcich praktík a uznali, že ľudia so špeciálnymi potrebami majú rovnaké ľudské práva ako všetci ostatní, vrátane práva na vzdelanie, a preto by mali mať prístup k vzdelávacím aktivitám a byť zapájaní v súlade s ICH podmienkami, nie našimi.

Základné princípy multimedialnej advokácie

Seba-advokácia

David Test so svojimi kolegami v roku 2008 uskutočnil výskum zameraný na mladých ľudí s poruchami učenia a ich prechod zo základnej školy na strednú. Zistili, že žiaci s poruchami učenia nenadobúdajú schopnosti seba-advokácie prirodzenou cestou; z toho usúdili, že schopnosti seba-advokácie ich musí niekto naučiť. David Test a jeho kolegovia zo Štátnej univerzity v Severnej Karolíne v Spojených štátoch následne vyvinuli rámcový program na

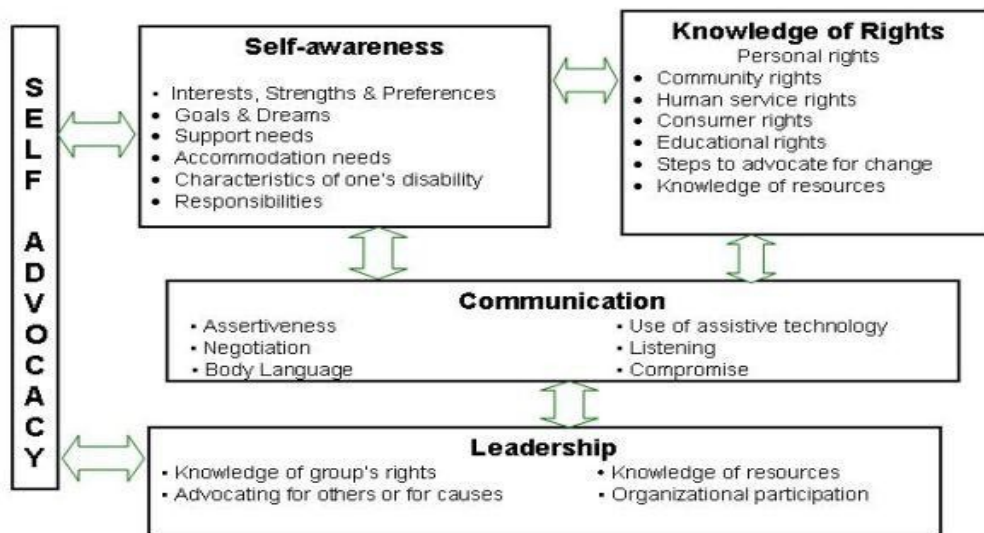
učenie schopností seba-advokácie. Pozostáva zo štyroch častí: Poznanie seba samého, Poznanie svojich práv, Komunikácia a Vodcovstvo (Obr. 1).

Mladí ľudia s poruchami učenia, ako aj všetci ostatní žiaci, potrebujú získať schopnosti seba-advokácie, aby z nich mohli vyrásť sebavedomí, autonómni a úspešní žiaci 21. storočia. Z toho dôvodu sa odporúča, aby schopnosti seba-advokácie tvorili súčasť kurikula pre všetkých žiakov.

Rozvíjanie poznania seba samého pomáha mladým ľuďom plánovať svoje vlastné ciele. Žiaci sa potrebujú naučiť rozpoznávať svoje vlastné prednosti i slabiny, čo im pomôže rozvinúť povedomie o sebe samých. Žiaci, ktorí získajú a rozvinú hlbšie chápanie svojich vlastných potrieb, získajú aj sebadôveru na rozpoznanie svojich schopností. Toto žiakom umožní stanoviť si realistické ciele a v dôsledku toho budú mať väčšiu šancu, že si svoje vzdelávanie budú viac užívať. Vedieť vyjadriť svoj názor a definovať svoje obavy je rovnako dôležité ako rozvíjanie stratégií ohľadne stanovovania cieľov, správneho zadelenia času a riešenia problémov.

V procese výučby pomáha žiakom mnoho ľudí. Rodinní príslušníci, učitelia, ostatní odborníci, priatelia, atď. – tých všetkých v súlade s teóriou zamerania na jednotlivca nazývame „kruhom podpory“. Títo ľudia mladému človeku poskytujú pomoc a poradenstvo pri nachádzaní správnych možností, spôsobov práce a pri získavaní podpory v prostredí školy, domova či spoločenstva. Vzájomná spolupráca, učenie sa od seba navzájom a podporovanie žiakov v tom, aby sami riadili svoj vlastný proces učenia sa, sú hlavnými princípmi vzdelávania, uprostred ktorého stojí žiak.

Self-Advocacy Characteristics

News Community Opportunity Center at ILRU - Independent Living Research Utilization

17

Charakteristiky seba-advokácie

S E B A - A D V O K Á C I A	Poznanie seba samého	Poznanie svojich práv
	<ul style="list-style-type: none"> • Zájmy, prednosti a preferencie • Ciele a sny • Potreba podpory • Potreba prispôsobenia • Charakteristiky postihnutia • Zodpovednosť 	<ul style="list-style-type: none"> • Osobné práva • Spoločenské práva • Ľudské práva • Spotrebiteľské práva • Vzdelávacie práva • Kroky k zmene • Poznanie zdrojov
	Komunikácia	
	<ul style="list-style-type: none"> • Asertivita • Vyjednávanie • Reč tela 	<ul style="list-style-type: none"> • Používanie technológie pomoci • Načúvanie • Kompromis
	Leadership	
	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanie práv skupiny • Obhajoba iných či spoločnej veci 	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanie zdrojov • Podieľanie sa na organizácii

Obrázok 1: Rámcový program na učenie schopností seba-advokácie (David Test et al, 2008)

Prístup zameraný na jednotlivca a nástroje rozmýšľania

Prístup zameraný na žiaka je pokračovaním prístupu zameraného na jednotlivca, ktorý prvýkrát spomenul psychológ Carl Rogers v 40-tych rokoch minulého storočia v rámci svojej psychoterapie a poradenstva. Rogers veril, že každý jednotlivec má vrodenu „tendenciu k aktualizácii“, ktorá mu umožňuje nájsť spôsob naplnenia svojho osobného potenciálu. Od terapeuta sa očakáva, aby vytvoril neodsudzujúce a bezpečné prostredie, mal na danú osobu bezpodmienečne pozitívny pohľad a aby bol súhlasný a empatický. Prístup multimediálnej advokácie umožňuje rodinným príslušníkom, učiteľom a ostatným odborníkom, aby si v oblasti vzdelávania osvojili prístup zameraný na jednotlivca, a pomáha rozvíjať a podporovať autonómne schopnosti žiaka. Zároveň poskytuje žiakom príležitosť byť otvorení novým skúsenostiam a podnecuje ich prirodzenú zvedavosť, tvorivosť, súcitiť a dôveru.

V Spojenom kráľovstve Helen Sandersonová so svojimi spolupracovníkmi vyvinula veľmi užitočný návod na uplatňovanie praktík zameraných na jednotlivca v školách (Sanderson, H. et al, 2017). Tento návod rozoberá použitie rozličných nástrojov premýšľania zameraných na jednotlivca a ako ich možno uplatňovať v prostredí školskej triedy. Sandersonová tvrdí, že aby sme dosiahli vzdelávanie, ktoré sa dá označiť za osobné alebo zamerané na žiaka, potrebujeme byť metodickejší pri „zabezpečení toho, že vzdelávanie zodpovedá potrebám každého dieťaťa alebo mladého človeka, uvedomení si toho, že každý z nich má jedinečný štýl učenia sa, komunikácie, budovania vzťahov a prijímania rozhodnutí“ (Sanderson, H. et al, 2017, s.3).

Žiakom, ich rodičom a učiteľom v prostredí školy môžu pomáhať nasledujúce nástroje premýšľania zamerané na jednotlivca:

Prvým je nástroj nazvaný **Ocenenie**, niekedy charakterizovaný aj ako „Pozitívna povest“ alebo „Mať rád a obdivovať“. Jeho účelom je vytvoriť kruh podpory, ktorého členovia identifikujú všetky kladné vlastnosti, danosti a schopnosti konkrétneho žiaka ako aj vlastnosti, ktoré rôzni ľudia na tomto jednotlivcovi oceňujú a obdivujú. Zoznam týchto daností možno okamžite využiť na definovanie spôsobov, ktorými táto osoba môže byť zmysluplne prospešná svojej triede, škole alebo spoločenstvu. Informácie získané použitím tohto nástroja môžu jednotlivcovi pomôcť pozdvihnúť svoje sebadôveru a sebadôveru. Tieto informácie môžu byť takisto užitočné pri vytváraní tzv. „Stručného profilu“.

Stručný profil zachytáva dôležité informácie o danej osobe: čo na nej ostatní ľudia majú radi alebo obdivujú, čo je pre túto osobu dôležité z hľadiska jej samej alebo ostatných a akým spôsobom ju možno čo najúčinnejšie podporiť. Zozbieranie týchto informácií a ich zdieľanie učiteľmi, rodičmi a ostatnými môže mať pozitívny účinok na zvolenie správnej formy podpory hneď od začiatku, čo sa prejaví v tom, že daná osoba sa u ostatných stretne s porozumením a ocenením.

Komunikačná mapa môže byť extrémne užitočná pri práci s deťmi a mladými žiakmi, ktorí majú špeciálne komunikačné potreby. Komunikačná mapa zachycuje spôsoby, akými žiak komunikuje s učiteľmi, a ako na tieto rôzne spôsoby komunikácie čo najlepšie reagovať. Okrem toho komunikačná mapa môže zachycovať aj to, ako by mali učitelia komunikovať s konkrétnymi žiakmi pri využití svojich jedinečných komunikačných schopností. Používanie komunikačných máp môže napomôcť vzájomnému porozumeniu a byť veľmi užitočné pri zvládaní správania konkrétnych žiakov, ktoré možno vnímať ako rušivé alebo konfrontačné.

Ďalším nástrojom premýšľania zameraným na jednotlivca je **Denník žiaka**. Ide o hodnotiaci denník zachycujúci každodenné aktivity a napredovanie. Tento nástroj možno použiť nielen na zaznamenávanie toho, čo sa odskúšalo a osvedčilo, ale aj toho, čo sa neosvedčilo a čo treba v budúcnosti robiť inak. Denník žiaka pomáha zdôrazniť akékoľvek úpravy v správaní voči každému konkrétnemu žiakovi a prispieva k rozvoju osobnej podpory pre každého žiaka.

Dobry/zly deň – tento nástroj pomáha jednotlivcom a ľuďom v ich kruhu podpory popísať a charakterizovať, ktorý deň možno vyhodnotiť ako dobrý a ktorý ako zlý, a ako môžu všetci prispieť k tomu, aby každý žiak čo najviac zvýšil počet svojich dobrých dní a znížil počet tých zlých. Aj tieto informácie môžu byť užitočné pri vytvorení Stručného profilu.

4 plus 1 otázka je ďalším nástrojom premýšľania využívajúcim štyri základné otázky, ktoré nám pomáhajú zachytiť dosiahnutý pokrok a poučenia vyplývajúce z vyučovacieho procesu. Základné štyri otázky znejú: O čo sme sa pokúsili? Čo sme sa pri tom naučili? Čo nás na tom potešilo? Čo nás na tom znepokojilo? Bonusová otázka sa sústreďuje na to, ako ďalej na základe našich poznatkov, a znie: Čo potrebujeme urobiť ďalej? Tento nástroj poskytuje vskutku solídny základ pre plánovanie budúcich aktivít.

Funguje/nefunguje – tento nástroj premýšľania nám pomáha identifikovať to, čo pomáha a čo nepomáha, a to z rôznych uhlov pohľadu, teda jednotlivca, rodiny a učiteľa. Aj tento nástroj je užitočný pri vytváraní Stručného profilu a môže byť nápomocný pri plánovaní budúcich aktivít ako aj pri procese vyhodnotenia.

Kruh vzťahov – ide o vizuálny nástroj pomáhajúci identifikovať osoby v živote jednotlivca, ktoré sú dôležité z hľadiska jeho samého alebo ostatných, a zároveň definovať akékoľvek medzery alebo plán vzťahov, ktorého sa jednotlivec môže pridŕžiavať po skončení prebiehajúceho vzdelávania, vrátane odporúčaní na vybudovanie vzťahov nových.

Prijímanie rozhodnutí – rozhodovanie je dôležitou schopnosťou ktorejkoľvek osoby. Od jednotlivých žiakov sa v rôznom čase tiež očakáva, že prijmú určité rozhodnutia. Niektoré z týchto rozhodnutí sú dôležitejšie ako iné a môžu mať obrovský dosah na ich vzdelávanie a život. Tento nástroj preto pomáha vytvárať ucelený obraz o tom, aké rozhodnutia žiaci prijímajú, akým spôsobom sa rozhodujú a aké informácie či pomoc potrebujú na to, aby sa rozhodovali úspešne. Takisto pomáha jednotlivcom jasne vnímať svoju úlohu v procese prijímania rozhodnutí ako aj podporu, ktorú by mohli potrebovať.

Príspevok komunity je zaujímavý nástroj, ktorý pomáha učiteľom identifikovať, akým spôsobom by jednotliví žiaci mohli byť zapojení do života komunity. Kladie tieto základné otázky: Kde daná osoba rada trávi svoj voľný čas? Čo tam robí? Iba sa zúčastňuje? Alebo skutočne pomáha? Komu? Kde? A ako? Tento nástroj takisto pomáha jednotlivcom rozpoznať svoje schopnosti a potenciálne dôležitú úlohu, ktorú môžu zohrávať v živote svojho spoločenstva.

Úlohy a zodpovednosti, ktoré sú niekedy nazývané aj „Šiška“ je užitočný nástroj, ktorý vytvára prostredie zodpovednosti, v ktorom žiaci, učitelia a rodinní príslušníci jasne chápu svoje úlohy a pôsobnosti. Graficky si tento nástroj možno predstaviť ako tri sústredné kruhy, z ktorých najmenší zdôrazňuje kľúčové zodpovednosti jednotlivca. Prostredný kruh je širší a znázorňuje oblasti, pri ktorých jednotlivec môže uplatniť svoj úsudok a tvorivosť, aby posúdil, či niečo je v jeho pôsobnosti alebo nie. Napokon vonkajší kruh predstavuje oblasti, ktoré nie sú v pôsobnosti jednotlivca.

Zlad'ovanie – tento nástroj je veľmi užitočný pri identifikovaní žiakov, ktorí si navzájom vyhovujú, a pri dosahovaní potrebnej synergie na základe charakteristík alebo spoločných záujmov. Možno ho použiť na vytváranie dvojíc či skupín žiakov, napríklad vtedy, ak chceme zaručiť bezproblémovú spoluprácu.

Posledným nástrojom je **Vyhodnotenie zamerané na jednotlivca** – ide o proces vyhodnotenia, ktorý navzájom prepája výstupy všetkých vyššie uvedených nástrojov a napomáha tak vypracovanie akčného plánu, ktorý môže byť monitorovaný v záujme zabezpečenia, vykazovania a zachytenia dosiahnutého pokroku.

Hoci jestvuje mnoho nástrojov premýšľania zameraných na jednotlivca, všetky dohromady predstavujú len súbor otázok, ktoré možno položiť v akomkoľvek poradí. Naozaj dôležité je to, aby tieto otázky i odpovede na ne boli zohľadňované v praxi, pretože skutočne môžu napomôcť poskytovanie osobných služieb v oblasti vzdelávania. Používanie nástrojov premýšľania zameraných na jednotlivca môže pomôcť umiestniť jednotlivých žiakov doprostred procesu plánovania tak, aby mohli byť súčasťou rozhodovania, aktívne zapojení, motivovaní a úspešní.

Princípy všeobecného dizajnu a všeobecného dizajnu v oblasti učenia sa

Tretí súbor princípov, ktoré si prístup multimedialnej advokácie osvojil a angažoval sa v ňom, sú princípy všeobecného dizajnu. Termín „všeobecný dizajn“ zaviedol architekt R. L. Mace, keď popísal svoj koncept navrhovania všetkých výrobkov a vytvárania prostredia v súlade s princípom estetiky a jeho využívania v čo najväčšej možnej miere všetkými ľuďmi bez ohľadu na ich vek, schopnosti alebo spoločenské postavenie. Avšak bol to Selwyn Goldsmith, autor diela *Projektovanie pre postihnutých* z roku 1963, ktorý bol skutočným pionierom konceptu neobmedzeného prístupu pre ľudí s postihnutím. Jeho najvýznamnejším úspechom bolo vynájdenie zvažujúceho sa obrubníka, ktorý je dnes štandardným znakom bezbariérového prístupu. Poznáme sedem hlavných princípov všeobecného dizajnu:

1. Rovnoprávne použitie – ide o rovnoprávny a objektívny dizajn vytvárajúci návrhy, ktoré sú užitočné a predajné ľuďom s rozdielnou úrovňou schopností.
2. Flexibilné použitie – ide o snahu vyhovieť širokej škále preferencií a schopností jednotlivcov (napr. nastaviteľné stoly).
3. Intuitívne použitie – ide o snahu navrhovať výrobky, ktorých obsluhu možno ľahko pochopiť bez ohľadu na skúsenosti, vedomosti, jazyk alebo sústredenie užívateľa (napr. sušič na ruky od firmy Dyson).
4. Vnímateľné informácie – dizajn účinne odovzdáva potrebné informácie všetkým užívateľom bez ohľadu na ich zmyslové schopnosti (napr. dráha metra Nanakuma v japonskej Fukuoke, kde má každá stanica vlastnú farbu a jedinečný symbol; názvy stanice sú v angličtine a japončine; súčasťou nástupišť je osvetlenie, ktoré osvetľuje dvere vlakových súprav; dokonca sú vybavené sklenenými stenami/bariérami, ktoré zabraňujú pádu cestujúcich do koľajiska).
5. Tolerancia chýb – ide o minimalizovanie ohrození alebo nechcených následkov náhodného či neúmyselného konania (napr. prechod pre chodcov vybavený zvukovou, svetelnou, dotykovou signalizáciou, takže napríklad nevidiaci presne vie, kde a kedy má zastaviť a kedy prejsť cez vozovku buď bez pomoci alebo len s minimálnou pomocou).
6. Nízka úroveň námahy – ide o to, že výrobok/službu možno používať efektívne a pohodlne pri minime fyzickej námahy (napr. nízke bankomaty).
7. Veľkosť a priestor umožňujúci jednoduchý prístup a používanie – ide o poskytnutie primeranej veľkosti a priestoru pre prístup, manipuláciu a používanie bez ohľadu na telesné dispozície, držanie tela či mobilitu užívateľa (napr. posuvné dvere).

Centrum pre aplikáciu špeciálnych technológií (Centre for Applied Special Technology – CAST) zašiel pri uplatňovaní princípov všeobecného dizajnu ešte ďalej a vytvoril „princípy všeobecného dizajnu v oblasti učenia sa“ (pozri Obrázok 2), ktoré sa zameriavajú nielen na fyzický prístup ale, a to je dôležitejšie, na prístup k všetkým aspektom učenia sa.

Neurologický výskum zreteľne ukazuje, že každý z nás je iný a že neexistuje nič takého ako

je priemerný mozog; to znamená, že neexistuje ani nič takého ako priemerný žiak. A napriek tomu sú vyučovacie procesy i triedy v školách navrhované pre „priemerných žiakov“. CAST tvrdí, že potrebujeme poskytovať väčšie množstvo možností, aby sme vyhoviei rozličným potrebám rôznych žiakov, ako aj rozličné spôsoby zapojenia, zastúpenia, aktivity a vyjadrenia (CAST, 2011).

Všeobecný dizajn pre učenie sa		
Emocionálne prepojenia: PREČO SA UČÍME	Poznávacie prepojenia: ČO SA UČÍME	Strategické prepojenia: AKO SA UČÍME
Ako sa žiaci zapájajú a udržiavajú svoju motiváciu. Ako ich možno vybudovať, vzrušiť alebo zaujať.	Ako zhromažďujeme fakty a kategorizujeme to, čo vidíme, počujeme a čítame (napr. identifikácia písmen, slov a štýlov).	Ako plánujeme a plníme úlohy. Ako formulujeme a vyjadrujeme myšlienky (napr. písanie eseje, riešenie matematickej úlohy).
Podporovať záujem a motiváciu učiť sa.	Prezentovať informácie a obsah rôznymi spôsobmi.	Rozlišovať spôsoby, ktorými žiaci vyjadrujú, čo vedia.

Obrázok 2: Všeobecný dizajn pre učenie sa; pozri aj <http://www.udlcenter.org/aboutudl>

Všeobecný dizajn v oblasti učenia sa je rámec určený na vylepšovanie a optimalizovanie vzdelávania pre všetkých ľudí na základe vedeckého výskumu toho, ako sa ľudia učia. Podľa svojich tvorcov „pomáha reagovať na rozmanitosť žiakov tým, že navrhuje flexibilné ciele, postupy, materiály a hodnotenia, ktoré pedagógom umožňujú vyhovieť týmto rozličným potrebám“ (CAST, 2011, s.4).

Smernice všeobecného dizajnu v oblasti učenia sa

Úlohou učiteľov je poskytnúť rozličné spôsoby:

- Zapojenia – v záujme výchovy cieľavedomých a motivovaných žiakov ako aj stimulácie ich záujmu a motivácie učiť sa;
- Zastúpenia – v záujme výchovy erudovaných žiakov ako aj navrhovania rôznych spôsobov prezentácie informácií a obsahu;
- Aktivity a vyjadrenia – v záujme výchovy žiakov orientovaných na strategické ciele ako aj rozlišovania spôsobov, ktorými sú žiaci schopní vyjadriť to, čo vedia.

CAST vytvoril deväť detailne rozpracovaných smerníc, ktoré zahŕňajú množstvo užitočných kontrolných mechanizmov. Podrobnosti o smerniciach možno nájsť v Rose, D. H. et al: Universal Design for Learning Guidelines, verzia 2.0, Wakefield, Massachusetts (dostupné na: <http://www.udlcenter.org/aboutudl/udlguidelines> (stav 31 augusta 2017).

O manuáli

Autori a autorky

Karl Bäck (digitálne nástroje), Sonja Giersberg (capito), Hermann Brunnhofer (nueva evaluácia), Thomas Tröbinger (nueva evaluácia), Monia Ben Larbi (Učebné kancelárie a Balíček zmeny), Margret Rasfeld (Školy v pohybe), Gosia Kwiatkowska (multimediálna advokácia), Prof. Andrew Minnion (multimediálna advokácia)

Koordinátorky

Stanislava Schenck, Eveline Wiesenhofer

Preklad do slovenského jazyka

Daniel Borský

Koordinácia slovenskej verzie

Tina Gažovičová

Projekt

Social Inclusion of Learners - SoIL

Erasmus+, Key Action 3, Social Inclusion through Education/
Support for Policy Reforms, selected project under the Call
10/2016

Číslo projektu 580276-EPP-1-2016-1-AT-EPPKA3-IPI-SOC-IN

Trvanie 31.12.2016 – 30.12.2018

Koordinácia atempo Betriebsgesellschaft mbH (Austria)

Partneri RIX Research and Media Centre University East London (UK)
CVEK Research Centre for Ethnicity and Culture (Slovakia) The
City of Maastricht (Netherlands), Casa Corpului Didactic by Ministry
of Education (Romania), SCHENcK (Germany), Initiative Schule im
Aufbruch (associate partner)

Kontakt:

atempo Betriebsgesellschaft mbH
Heinrichstraße 145
8010 Graz, Austria
Eveline Wiesenhofer
eveline.wiesenhofer@capito.eu

SCHENcK
Mahlerstraße 38A
13088 Berlin, Germany
Stanislava Schenck
stana.schenck@web.de

Koordinácia
na Slovensku: CVEK – Centrum pre výskum etnicity a kultúry
Dobrovičova 3
811 02 Bratislava, Slovakia
Tina Gažovičová
gazovicova@cvek.sk

Copyright: atempo Betriebsgesellschaft mbH

1.vydanie 2018

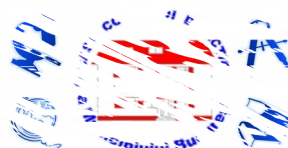
<https://wiki.rixwiki.org/rix/home/soil-wiki>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer:

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Gemeente Maastricht

Schule
im
Aufbruch

SCHENcK!